

Martin Njoroge Schancke Gundersen

Flerkulturelle elever i skolen

En litteraturgjennomgang av flerkultur og mangfold som en ressurs i skolen

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap
Institutt for Pedagogikk
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2023 Martin Njoroge Schancke Gundersen

Denne avhandlingen representerer 45 studiepoeng

Sammendrag

Denne masteroppgaven skal undersøke og belyse mangfold og flerkultur i skolen og studien skal deretter se på elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever. Formålet med dette har vært å se på hvordan og om de kan være en ressurs i undervisningen. Det mest sentrale i oppgaven er flerkulturalitet, men jeg har også fokus på relaterte områder. Jeg nevner flere aspekter som foreldresamarbeid, holdninger, opplæringslova, demokrati og medborgerskap. Demokrati og medborgerskap skal være et fundament i norsk skole for å sikre videreføring av demokratiet. Det er også et av de tre gjennomgående temaer som skal være fundamentet i norsk skole. Disse temaene er bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring, og demokrati og medborgerskap.

Problemstillingen for studien er:

Hvordan kan elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever være en ressurs i skolen?

I masteroppgaven har jeg brukt litteraturgjennomgang til datainnsamling, etterfulgt av en tematisk analyse for å fremstille hvilke hovedtemaer som er i hvilke artikler, samt belyse likheter og ulikheter i tematikken i de inkluderte artiklene. I resultat og analyse kapitlet belyser jeg resultatene til de forskjellige inkluderte artiklene, etterfulgt av en kort analyse av hovedtemaene som ble lagt frem etter den tematiske analysen.

Det norske samfunnet er flerkulturelt, det er et bredt mangfold av kulturer og etnisiteter. Nyhlén og Biseth (2015) skriver at det finnes de som ser på mangfold som en samfunnsmessig berikelse og de som ser på det som en utfordring eller et problem i samfunnet. Videre så viser hovedfunnene i oppgaven at flerkulturalitet bidrar til mangfold, og mangfold er en viktig del av det å være menneske, og at det er en grunnleggende del av menneskelig utvikling. Funnene viser til at flerkulturalitet og mangfold er to viktige aspekter i utdannelsen til medborgerskap og en demokratisk utdanning. Disse aspektene kan brukes som en ressurs til demokrati oppdraget til skolen. I opplæringslovens formålsparagraf (1998 §1-1) står det at opplæringa skal gi kulturelt innsikt i mangfold og at flerkulturelle elever bidrar til mangfold noe som gjør at deres tilstedeværelse vil å øke bevisstheten rundt mangfold og bidra til et kulturelt innsikt i mangfold. Tilstedeværelsen vil også utvide elevenes perspektiver og forståelse for at mennesker er ulike.

Mangfold fremmer demokrati og flerkulturalitet kan brukes i opplæringen til medborgerskap (Biseth 2012, s.249-250), derved kan flerkulturelle elever være en ressurs i utdanningen til medborgerskap. Da flerkulturelle elever tar med seg ulike perspektiver og erfaringer fra sin kultur kan dette øke forståelsen for andre kulturer og samfunn. Siden opplæringen skal gi innsikt i et kulturelt mangfold vil flerkulturelle elever øke bevisstheten om mangfold, ved å dele om sin egen kultur eller morsmål. Opplæringen skal også utvikle holdninger så elevene kan mestre livene sine. Dette er også noe flerkulturelle elever kan være en ressurs for, ved at de kan være en ressurs i utdanningen til medborgerskap. Dette er noe som kan bygge broer mellom ulike grupper og øke forståelsen for andre kulturer. James Banks (2009) har utviklet fem dimensjoner for å lykkes med en flerkulturell utdanning. Ved å bruke integrering av innhold som er den første dimensjonen, vil læreren bruke eksempler fra forskjellige kulturer i undervisningen. Det å bruke eksempler fra flere forskjellige kulturer vil belyse mangfoldet av kulturer i klasserommet og det vil øke forståelsen for andre kulturer. De fire andre dimensjonene til Banks (2009) er: kunnskapskonstruksjon, bekjempe fordommer, rettfærdighetspedagogikk og styrkende skolekultur og sosialstruktur. Videre vil de flerkulturelle elevene ta med seg synspunkter og meninger som kanskje ikke er lik majoritetskulturen. Dette vil gi gode muligheter til å utvikle gode medborgere ved at man lærer å tolerere andres meninger og synspunkter slik at man opptrer som en god medborger.

Skolen skal være en demokratisk arena, den har et demokratioppdrag der den skal lære elevene å bli gode medborgere slik at de kan delta i et demokratisk samfunn, og mangfold er noe som fremmer demokrati. Skolen skal forberede elevene på å kunne delta demokratisk i samfunnet og videreføre demokratiet. I dagens skole er det et bredt mangfold av kulturer, religioner, etnisiteter og personligheter, noe som en lærer kan bruke i en demokratisk utdanning. En demokratisk utdanning handler om elevens evne til å tenke kritisk, uttrykke seg fritt, og kunne delta i samfunnet på en demokratisk måte. For å kunne delta demokratisk må man tolerere og respektere andre meninger og synspunkter, samt å kunne tenke kritisk over det som blir sagt. Mangfold er en ressurs som fremmer demokrati fordi den bidrar til å utvikle elevenes perspektiver, forståelse for ulike kulturer, religioner, etnisiteter, legninger og personligheter. Elevene vil få presentert ulike perspektiver, synspunkter og meninger, noe som gjør at de må tenke kritisk, tolerere og respektere at mennesker er ulike. Dette er nødvendig å kunne for å delta i det komplekse samfunnet vi lever i.

Innholdsfortegnelse

<i>Sammendrag</i>	3
Forord.....	6
1 Innledning	8
1.1 Bakgrunn.....	8
1.1.2 LK 20 demokrati og medborgerskap.....	8
1.1.3 Opplæringslova.....	9
1.3 Disposisjon.....	11
2 Teori	12
2.1.2 Mangfold i skolen.....	13
2.2.2 Foreldresamarbeid	16
2.3 Flerkulturelle som ressurs i skolen	17
2.3.1 Fem dimensjoner i en flerkulturell utdanning.....	18
2.3.2 Holdninger og forventinger til flerkulturelle	19
2.4 Demokratisk utdanning.....	20
3 Metode.....	23
3.1 Fenomenologisk tilnærming.....	23
3.2 Valg av metode	23
3.2.1 Litteraturgjennomgang.....	24
3.3 Innsamling av data.....	27
3.4 Fordeler og ulemper ved litteraturgjennomgang	33
3.4.1 Fordeler med litteraturgjennomgang	33
3.4.2 Ulemper litteraturgjennomgang:.....	33
3.5 Kritisk vurdering av litteratur.....	34
3.6 Flytskjema.....	35
3.6 Analyse.....	35
4 Resultat og analyse.....	38
4.1 Presentasjon av inkluderte artikler.....	38
4.2 Presentasjon av resultater innen hovedtema.....	47

<i>4.2.1 Flerkulturalitet/flerkulturelle</i>	47
<i>4.2.2 Mangfold</i>	48
<i>4.2.3 Demokrati</i>	49
<i>4.2.4 Medborgerskap</i>	50
<i>4.2.5 Flerspråklighet</i>	51
<i>4.2.6 Etnisitet</i>	52
<i>4.3.1 Likheter</i>	54
<i>4.3.2 Ulikheter</i>	54
<i>4.3.4 Artikkene som skiller seg ut</i>	55
<i>4.4 Metodekritikk og gjennomføring</i>	57
5. Drøfting	61
<i>5.1 Flerkulturalitet og mangfold som ressurs i skolen</i>	61
<i>5.2 Den felleskulturelle skolen</i>	67
<i>5.3 Foreldresamarbeid og holdninger</i>	70
6. Avslutning	75
<i>6.1 Oppsummering</i>	75
<i>6.2 Konklusjon</i>	76
<i>6.3 Videre forskning</i>	77
<i>Litteraturliste</i>	79

Forord

Arbeidet med masteroppgaven har vært krevende, interessant og lærerikt. Det er første gangen jeg skriver en masteroppgave så det var mye nytt å sette seg inn i. Selve prosessen før man begynner å skrive var det mest krevende for min del, men føler jeg har tatt til meg mye kunnskap som vil hjelpe meg i jobben som lærer. Prosessen kan beskrives som en berg og dalbane med stress og oppturer. Gjennom alt arbeidet har målet om å bli ferdig utdannet lærer vært motivasjonen min, at jeg endelig er ferdig som student og kan begynne å arbeide med det jeg virkelig ønsker hver dag.

Først og fremst vil jeg takke Farfar for at han har hjulpet med retting av kapitler, hjulpet med å holde motivasjonen oppe og at dette er overkommelig for meg. Videre vil takke min mor Alice som har vært en stor støttespiller og en fin diskusjonspartner gjennom hele prosessen med oppgaven. Vil også takke min far Gorm som har hjulpet med støtte, gode samtaler og motivator.

Jeg vil takke begge mine veiledere Heidi Biseth og Åsne Håndlykken-Luz som har hjulpet meg med det jeg trengte gjennom hele prosessen. Fra litteratur til tilbakemeldinger på prosjektskisser, tips til å finne litteratur og tilbakemeldinger på kapitler til oppgaven. Vil også takke dem for å ha stått i det med meg gjennom hele prosessen og motivert meg når det har vært nødvendig.

Vil også takke Kamilla som har vært en fantastisk medstudent som har hjulpet meg med småting gjennom hele studietiden, fra å montere møbler til å hjelpe med arbeidskrav. Til slutt ønsker jeg å takke min venn Miriam, som har hjulpet med alt mulig fra luftturer, treningsøkter og masse mer. Takk for fem fine år i Porsgrunn og USN campus Porsgrunn.

Porsgrunn, 31.05.2023

Martin Njoroge Schancke Gundersen

1 Innledning

I innledningen vil bakgrunn for valg av tema presenteres, hensikten med studien og problemstillingen som skal besvares med hjelp av to forskningsspørsmål. Etterfulgt av en del om avgrensning og oppgavens struktur.

1.1 Bakgrunn

I dagens samfunn er det et bredt mangfold av kulturer, etnisiteter, legninger og personligheter. Samfunnet blir og mer flerkulturelt og det samme gjør skolen. De fleste skoler i Norge er flerkulturelle. Det å ha kompetanse og forståelse for å håndtere et flerkulturelt klasserom er viktig for fremtidens lærere, samfunnet blir mer flerkulturelt og komplekst. Grunnet dagens innvandring og globalisering vil klasserommene bli mer og mer flerkulturelle, så det å ha en god kompetanse på hvordan man håndterer det og bruke det som en ressurs er en god kompetanse. Demokrati og medborgerskap er en del av det overordnede læreplanverket og et av tre gjennomgående temaer som skal være fundamentet i norsk skole. De tre gjennomgående temaene som skal være fundamentet i norsk skole er bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring og demokrati og medborgerskap (Utdanningsdirektoratet, 2020). Det står i opplæringslova (1998 §1-1) at opplæringen skal gi kulturelt innsikt i mangfoldet av kulturer. Bakgrunnen for valget av tema er interessen og hvor relevant tema er for meg som fremtidig lærer. Et ønske om å ha god kompetanse om hvordan man håndterer og møter et flerkulturelt klasserom. Videre kommer det en del om demokrati og medborgerskap, samt en del om opplæringslova som viser hvorfor tema er viktig og relevant for alle lærere.

1.1.2 LK 20 demokrati og medborgerskap

I det overordnede læreplanverket (Utdanningsdirektoratet, 2020) er demokrati og medborgerskap gjort til et av de tre gjennomgående temaene som fundament i norsk skole (Utdanningsdirektoratet, 2020). Det er ikke et fag som heter demokrati og medborgerskap, men dette er egenskaper, holdninger, verdier og kunnskap elevene skal lære gjennom de andre fagene på skolen. Dette er et tverrfaglig tema som skal gi elevene innsikt i hvordan man opptrer demokratisk, demokratiske forutsetninger, verdier og spilleregler (Utdanningsdirektoratet, 2020). Elevene skal få god innsikt i hvordan man opptrer demokratisk og som gode medborgere. For at dette skal være mulig er det nødvendig med en solid utdannelse gjennom barne- og ungdomskolen, der de får innsyn i de demokratiske

forutsetninger, verdier, holdninger og spilleregler. Dette er et overordnet mål med utdannelsen som gjør at dette er noe elevene har krav på å få innsikt i.

Utdannelsen til medborgerskap blir av flere ansett som utvikling av demokratiske verdier som toleranse overfor mangfold og annerledeshet. Den norske skolen er flerkulturell, og en flerkulturell skole er et bra utgangspunkt for å utvikle demokratiske ferdigheter. Ingen mennesker er født demokratiske og det er noe man er avhengig av å tilegne seg gjennom skolen. Ved å utvikle gode demokratiske egenskaper og holdninger vil dette være med på å utvikle gode medborgere, fordi det er en sammenheng mellom demokrati og hvordan vi forholder oss til mangfold (Biseth, 2012, s. 235). Flerkulturalitet er en ressurs som kan brukes i opplæringen til medborgerskap. Demokratisk deltakelse er ofte i form av beslutninger angående egne liv og samfunnet, på skoler er det demokratiske deltagelsen ting som påvirker elevens liv. Denne demokratiske utviklingen er ofte knyttet til personlig utvikling og kompetanse (Biseth, 2009, s. 243). En demokratisk utdanning skal forberede elevene på deres fremtid som deltakere i et demokratisk liv. Opplæringen skal gi elevene kunnskaper og ferdigheter til å møte utfordringer i tråd med demokratiske prinsipper. De skal lære å anerkjenne flertallets rett, mindretallets rettigheter og tenke kritisk. Elevene skal gjennom arbeidet med demokrati og medborgerskap lære hvordan demokratiet ikke kan tas for gitt, og at det må utvikles og vedlikeholdes (Utdanningsdirektoratet, 2020).

1.1.3 Opplæringslova

I opplæringslovens formålsparagraf (1998 §1-1) står det at «opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfold og vise respekt for den enkelte si overtyding. Ho skal fremje demokrati, likestilling og venskapeleg tenkjemåte.» Dette punktet i opplæringsloven handler om kulturelt mangfold. At elevene skal få opplæring i at de må respektere andre kulturer, dette er et veldig relevant punkt siden den norske skolen er flerkulturell. Dette betyr at elevene har krav på undervisning som skal gi innsikt i å respektere andre kulturer. Som lærer kan man ikke garantere læring, men elevene skal få god innsikt i dette og verdigrunnlaget er noe som må formidles på skolen slik at de får opplæring og innsikt i det. Det å få en kulturell innsikt i andre kulturer vil være med på å bekjempe fordommer som er et av Banks (2009, s.10) sine dimensjoner i en flerkulturell utdanning. Det at de får innsikt i kulturelt mangfold vil også hjelpe elevene til å utvikle seg som gode medborgere. I denne paragrafen står det også at opplæringen skal fremme demokrati, noe som trekker oss inn på LK 20 og det tverrfaglige

tema demokrati og medborgerskap. Selve opplæringen skal gi innsikt i kulturelt mangfold og fremme demokrati.

Et annet punkt i Opplæringslovens formålsparagraf (1998 §1-1) er «elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og haldningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet.». Dette punktet går på selve undervisningen og hvordan den skal påvirke læringsprosessen til elevene mot målet om å tilegne kunnskap, utvikle ferdigheter og holdninger til å mestre livene sine og delta i det demokratiske samfunnet. Ved å delta i det demokratiske samfunnet og lære å mestre livene sine vil elevene blir gode medborgere.

1.2 Avgrensning og problemstilling

Avgrensning er en essensiell del av studien, man definerer det spesifikke tema som skal undersøkes. Når det gjelder avgrensning, har jeg tatt flere valg i gjennomføringen av studien. Jeg har avgrenset tema, årstall jeg har hentet litteratur fra, og jeg har valgt å fokusere på elever i Norge og artikler som gjelder norsk skole. Jeg har også avgrenset slik at jeg søkte etter litteratur eller artikler som omhandler elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever. Siden jeg skal arbeide i norsk skole, har jeg valgt å fokusere på litteratur som er fra Norge, litteratur som har fokus på norske skoler og samfunn. Jeg har også søkt etter litteratur som kan si noe om flerkulturelle elever i undervisningen/opplæringen og i skolen. Videre har jeg valgt å avgrense litteraturen til perioden fra 2010 til 2020. Dette for å gi et innblikk i at det også var mye forskning rundt tema før demokrati og medborgerskap ble en del av læreplanen. Siden begrensingen på årstall er frem til 2020, vil noen av artiklene være fra samme år som demokrati og medborgerskap ble en del av læreplanen. Det å ha en tidsavgrensning på ti år er et tilstrekkelig tidsrom for å gi en god oversikt over tema før det ble et av de tre fundamentene i norsk skole (bærekraftig utvikling, folkehelse og livsmestring og demokrati og medborgerskap). Videre ønsker jeg å belyse at tema er viktig, og det er viktig at lærere besitter en god kompetanse innenfor tema. Selv om søket slutter samme år som tema ble en del av læreplanen viser søket en rekke artikler som belyser hvor relevant og viktig dette tema er.

I dagens samfunn og skole er det et bredt mangfold av kulturer og samfunnet er komplekst. Elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever er derfor en del av dagens skole. Jeg ønsker å se på hvordan disse elevene kan være en ressurs i opplæringen og hvordan de kan ha

en innvirkning på opplæringen i demokrati og medborgerskap, noe som er en viktig del av læreplanen.

Problemstillingen ble utformet til:

Hvordan kan elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever være en ressurs i skolen?

Dette vil jeg belyse ved å svare på følgende spørsmål.

1. *Hvordan kan elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever være en ressurs i utdannelsen til medborgerskap?*
2. *Hvordan kan elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever være en ressurs for en demokratisk utdanning?*

1.3 Disposisjon

I oppgaven har jeg gjort rede for flere aspekter rundt flerkulturelle elever i skolen og hvordan de kan være en ressurs i opplæringen. Teoridelen handler om flerkulturelle i skolen, mangfold, problemer og ressursorienterte skoler, samt foreldresamarbeid, holdninger til flerkulturelle og en del om demokratisk utdanning.

Deretter kommer en metodedel der jeg beskriver metoden og hvordan jeg har samlet inn data. Kapittel fire handler om resultat og analyse, der jeg presenterer resultatene fra de inkluderte artiklene og en del om metodekritikk.

Kapittel fem er drøftingskapittelet. I drøftingen har jeg brukt det som er skrevet i teorien til å drøfte resultatene til studien.

Kapittel seks er det siste kapittelet i studien. I dette kapittelet oppsummerer jeg resultatene og funnene jeg har gjort i studien, samt konkluderer og kommer med forslag til videre forskning.

2 Teori

I dette kapittelet skal jeg legge frem og redegjøre for det teoretiske rammeverket for masterprosjektet. Kapittelet er delt opp i flere deler der jeg først skal redegjøre hva det vil si å være en elev med innvandrerbakgrunn og være flerkulturell. Videre følger det en del om flerkulturelle i skoler og flerkulturelle skoler. Deretter skal jeg se på dette med en flerkulturelle som ressurs og demokratisk utdanning.

2.1 Elever med innvandrerbakgrunn og Flerkulturelle elever

Den norske skolen er flerkulturell, det er mange forskjellige kulturer i skolen. De fleste som jobber i skolen og skal jobbe i skolen vil møte elever som er flerkulturelle og flerspråklige. Utfra SSBs definisjon er elever med innvandrerbakgrunn innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Elever som selv har innvandret til landet eller har foreldre som har innvandret (Statistisk sentralbyrå, 2023). Å være flerkulturell betyr at man har bakgrunn fra flere kulturer, siden de har sin egen kultur som de har tatt med seg og de har en tilhørighet til den norske majoritetskulturen (Ordlister: Flerkulturell, u.å). Definisjonen på hva det vil si å ha innvandrerbakgrunn og være flerkulturell gjelder for mange elever i skolen. Den norske skolen har et bredt mangfold av elever som er flerspråklige, flerkulturelle og har innvandrerbakgrunn. Det er ikke bare en kultur eller ett språk i skolen, den er flerkulturell og flerspråklig der elever har forskjellig kulturell og språklig bakgrunn. Når flerkulturelle elever nevnes, er det naturlig å ta med elever som er flerspråklige. Flerspråklige elever er elever som har et morsmål ved siden av norsk, elever som behersker flere språk.

Kultur og språk henger ofte sammen, så en flerkulturell skole er ofte en flerspråklig skole. Elever som er flerkulturelle eller har innvandrerbakgrunn har ofte et morsmål som ikke er majoritetsspråket på skolen eller i samfunnet. Både flerkulturelle og flerspråklighet blir ofte sett på som en utfordring i skolen og ikke som en ressurs (Biseth, 2012, s. 234), der man kan dele skolene inn i problemorienterte eller ressursorienterte skoler (Hauge, 2014, s. 28). Problemorienterte skoler ser på dette med flerkulturalitet og flerspråklighet som en utfordring og den ressursorienterte skolen ser på det som en ressurs (Hauge, 2014, s. 24). Dette er noe jeg kommer nærmere inn på når jeg skal skrive om den flerkulturelle skolen. Samfunnet er flerkulturelt det er mange kulturer som lever sammen i det norske samfunn. Det samme gjelder skolen, der man som lærer møter mange forskjellige kulturer hver dag. Samfunnet gjenspeiler skolen, så hvis samfunnet er flerkulturelt, vil skolen også være det.

2.1.2 Mangfold i skolen

Mangfold og flerkulturalitet blir ofte sett på som en utfordring i det demokratiske samfunnet (Biseth, 2012, s. 234), der man kan møte utfordringer med språk og kultur som skiller seg fra majoriteten. Med dagens globalisering og innvandring er det ingen tvil om at det norske samfunnet og skolen er flerkulturell. Der møter man mennesker med forskjellig bakgrunn, etnisitet og en annen kultur. I skolen er det et bredt mangfold av elever når det kommer til kultur og språk. Disse elevene kan bli sett på som en utfordring og en ressurs (Nyléhn & Biseth, 2015). Mangfold blir ofte sett på som bare etnisitet eller kulturell annerledeshet, ved en slik tankegang kan det fort hende at man skaper grupperinger med «oss» og «de andre», der oss er majoritetskulturen og de andre er flerkulturelle (Biseth, 2012, s. 236), og at mangfold bare skapes av en etnisk og kulturell annerledeshet. Mangfold er mer enn bare etnisitet og kultur, det kan også være språk, religion, personlighet eller legning.

Man kan se på mangfold som en samfunnsmessig berikelse og ressurs, eller et samfunnsmessig problem og utfordring (Nyléhn & Biseth, 2015). I et stadig mer polarisert samfunn er det derfor viktig å styrke lærerens innsikt i betydningen av mangfold. Innsikt i mangfold kan bidra til en ytterligere profesjonalisering av lærerrollen gjennom økt forståelse for variasjon på individnivå og bidra til å unngå forenklete oppfatninger av grupper av elever. Skolen skal bygge elevenes forståelse for og innsikt i mangfoldet i samfunnet, noe som bidrar til at elevene kan bli gode medborgere i et stadig mer komplekst samfunn (Nyléhn & Biseth, 2015). Mennesker er flokkdyr og ønsker en tilhørighet til en gruppe, og denne gruppen har mange fellestrekk. Det å tilhøre en gruppe gir en indre tilhørighet både på godt og vondt, man er for eksempel ikke etnisk pakistaner alene, man er det sammen med mange andre pakistanere (Nyléhn & Biseth, 2015). Mangfold er ikke et begrep som bare brukes for å beskrive ulikheter mellom grupper, det er viktig at læreren ser individene og mangfoldet innad i gruppene (Nyléhn & Biseth, 2015). For eksempel se forskjellen mellom etnisk pakistaner i en gruppe, for eksempel mellom etniske pakistanere og etnisk kenyanere. Mangfold er en viktig del av det å være menneske. Det er en del av hverdagen, alle mennesker er ulike, noe som gjør at det blir et bredt mangfold i samfunnet og i skolen. Mangfold er viktig for demokratiet, og mangfold er det som kjennetegner de fleste samfunn. Alle er mennesker, men ingen mennesker er like, som gjør at mangfold er en del av samfunnet og demokratiet (Nyléhn & Biseth, 2015). Normalen for dagens samfunn er at mennesker er ulike, har ulike personligheter, ulikt utseende og ulik bakgrunn. Dette gjør at det er et bredt

mangfold i samfunnet og i skolen. Mangfold er en viktig del av skolehverdagen og samfunnet elevene skal kunne beherske i et demokrati (Biseth, 2012, s. 240). I noen settinger er man avhengig av mangfold, for eksempel på et fotballag der alle er gode på forskjellige ting og spiller forskjellige posisjoner, men sammen jobber de mot et felles mål. De jobber som et lag, der de får lagfølelse og samhold, slik burde det være i klassene på skolen også (Brenna, 2004, s. 32). At hver klasse med mange forskjellige individer jobber sammen mot et mål, som kan være å skape et bedre klassemiljø.

2.2 Den flerkulturelle skolen

Den norske skolen er flerkulturell, i skolen er det et bredt mangfold av kulturer, flerspråklige elever og elever som har innvandrerbakgrunn. Dette er tre aspekter som bidrar til å gjøre den norske skole flerkulturell og flerspråklig. Det sies at samfunnet gjenspeiler skolen og siden samfunnet er flerkulturelt og multikulturelt, vil det si at skolen også er flerkulturell og multikulturell. Årsaken til at samfunnet og skolen er blitt flerkulturell er økt globalisering og innvandring til landet. Det kan være arbeidsinnvandring, flyktninger eller familiegjenforeninger hvor de som flytter inn i landet, tar med seg egen kultur og et språk som ikke er majoritetsspråket i landet. Dette bidrar til at det blir et flerkulturelt samfunn og en flerkulturell skole, som igjen gjør at det blir et bredt mangfold av kulturer og språk. Noen ser på dette som en utfordring eller et problem, og andre ser på det som en ressurs, som tidligere nevnt fører til problemorienterte og ressursorienterte skoler (Hauge, 2014. S. 24).

2.2.1 Problemorienterte og ressursorienterte skoler

Tidligere i teksten nevner jeg den problemorienterte og den ressursorienterte skolen. Dette er to begreper som beskriver hvordan forskjellige skoler arbeider med flerkulturelle eller flerspråklige. Den problemorienterte skolen ser på flerkulturalitet og flerspråklighet som en utfordring og et problem, og den ressursorienterte ser på disse elevene som en ressurs. Sannsynligheten for at en skole bare er problemorientert eller bare ressursorientert er liten, og de fleste skoler befinner seg et sted imellom. Det som utgjør den største forskjellen er i hvilken retning skolen styres, om den styres i problemorientert eller ressursorientert retning (Hauge, 2014. S. 24).

Den problemorienterte skolen påpeker eksistensen av minoritetsspråklige elever og identifiserer dem som har et ikke nordisk utseende som årsaken til at skolen er flerkulturell.

På slike skoler må elevene forsvare retten til annerledeshet siden skolen er basert på en likhetsideologi (Hauge, 2014, s. 25). De elevene som er flerkulturelle ses på som et overgangsfenomen, en tilstand de står i nå som snart går over. De ser på mangfold som et problem og er en skole med minoriteter. De ser ikke de flerkulturelle elevene som individer og ser ikke deres individuelle behov (Hauge, 2014, s. 25). Slike skoler ser på flerkulturalitet og flerspråklighet som et problem, en unntakstilstand de må forholde seg til, men som snart kommer til å gå over. De signaliserer ikke språklig og kulturelt mangfold, men snakker om integrering og inkludering i betydningen av å gjøre lik (Hauge, 2014, s. 25). Elever som likner mest på majoriteten glir lettere inn og er lettere å integrere. De jobber for et homogent klassefelleskap der man glir inn uten at det merkes. Slik at de kan integrere dem der de er for at de skal komme seg gjennom denne midlertidige situasjonen skolen må forholde seg til. Elevene må ofte tilpasse seg skolens allerede eksisterende tilbud, og man tar avstand fra elevens bakgrunn og kultur. Det er eleven som må tilpasse seg skolen og ikke skolen som må tilpasse seg eleven. Det er større søkelys på hva eleven ikke mestrer eller opplever som utfordrende, som for eksempel norsk, siden eleven har et annet morsmål. Skolen setter ofte grenser på det å prate morsmål ute i friminuttet og det kan virke som om skolen prøver å tvinge elevene til å prate og lære norsk, og opplever det problematisk når de snakker eget morsmål med andre elever (Hauge, 2014, s. 29).

Den ressursorienterte skolen er motsatt av den problemorienterte. De ser på mangfold som en ressurs og muligheter for kulturell og språklig refleksjon, der det flerkulturelle gjennomsyrrer hverdagen og ikke bare feires ved visse anledninger. Skolen vurderer kontinuerlig hvilke endringer som må foretas for å imøtekomme behovet fra elevene (Hauge, 2014, s. 27). Ulike syn, kulturer og språk i elevgruppen er en berikelse for fellesskapet og noe som verdsettes. Den ressursorienterte skolen legger vekt på mangfold, tilrettelegger individuelt og er opptatt av elevenes rettigheter både som gruppe og individuelt. Disse skolene venter ikke på at den flerkulturelle tilstanden skal gå over, men de tar mangfold på alvor og ser på dette som en normaltilstand (Hauge, 2014, s. 27). Den ressursorienterte skolen har fokus på mestring, få anerkjennelse, oppleve mening og sammenheng og viser at de verdsetter elevenes kulturelle bakgrunn. Skolen blir tilpasset elevenes behov og ikke motsatt, samt at flerkulturalitet ses på som en verdi og ressurs i skolen. Denne skolen skjønner at eleven ønsker å lære norsk dersom muligheten er der. Lærerne skremmer ikke eller tvinger elevene til å lære norsk, men bygger opp et godt og inkluderende miljø for å motivere eleven til å utvikle sine ferdigheter, samt bereder grunnen for at eleven skal legge ned en stor egeninnsats (Hauge, 2014, s. 30). Skolen

er ikke ute etter elevens mangler, men de er ute etter elevens ressurser. Hva kan han bidra med, isteden for å se på hva han mangler. De bruker også andre elever med samme morsmål for å kunne hjelpe eleven som en god samarbeidspartner i skolehverdagen (Hauge, 2014, s. 30). En ressursorientert skole legger også mer vekt på at elevene skal føle seg trygge og føle at de blir forstått. Et utrygt barn er ikke åpent for læring, og hvis elevene da ikke føler seg trygge sitter de ikke igjen med like mye som et trygt barn. «På en ressursorientert og felleskulturell skole ser en på mangfoldet som en berikelse for fellesskapet og mestrer å utnytte det i den pedagogiske sammenhengen. Elevene skal merke på en positiv måte, at elevgruppen er flerkulturell.» (Hauge, 2014, s. 30).

Ingen skoler er helt problemorienterte eller helt ressursorienterte, de fleste skolene er et sted imellom. Det som vil si hvilken retning skolen tar er de verdiene og det fokusområdet som skolen har, hvordan de ser på mangfold og flerkulturalitet, samt om de fokuserer og ser på det som en ressurs eller en tilstand de bare må å jobbe seg gjennom. Det er fokusområdet som vil avgjøre hvilken retning skolen lener seg mot, om den da er problemorientert eller ressursorientert. Problemorienterte og ressursorienterte er to motsetninger, så det at de fleste skoler ligger et sted imellom vil være naturlig.

2.2.2 Foreldresamarbeid

Et skole-hjem samarbeid er viktig, ikke bare for skolen og lærerne, men også for det som er best for elevene. Et slikt samarbeid kan være utfordrende av flere årsaker. Et slikt samarbeid burde være så symmetrisk som det lar seg gjøre, elevene er foreldrenes barn og det er de som har ansvaret for at de får seg en utdanning (Hauge, 2014, s. 235). Samarbeidet mellom skole og foreldre skal prege dialog og likeverd. At partene må respektere hverandre og prate sammen om hva som er best for eleven. Skolen og lærerne har ansvar for å legge til rette for gode samarbeidsrelasjoner og samhandling som skal være mot et fellesmål som er til elevens beste. Et symmetrisk samarbeid går ut på at skolen og foreldrene respekterer hverandres synspunkter og ut fra det finner løsninger på problemer begge parter kan akseptere (Hauge, 2014, s. 236). Det er viktig at foreldre har tillitt til lærer og skolen om at deres kompetanse er god nok til å skape et godt lærings- og klassemiljø som er bra for barna deres. Det å bygge en god relasjon med foreldre og bygge en gjensidig tillit vil gjøre at foreldre stoler mer på lærer og gjør det enklere for eksempel å sende barnet sitt på leirskole. Her er lærerens holdninger, syn på foreldre og kommunikasjonsform være en viktig brikke i å bygge et tillitsfullt forhold (Brenna, 2004, s. 98). Et gjensidig tillitsforhold mellom lærer og foreldre vil være til det beste

for eleven. Dette forholdet er noe som må bygges, og noe lærer og foreldre må ønske å bygge, de må ønske å ha en god relasjon til barnets beste.

Det er like stor forskjell på minoritetsspråklige foreldre som det er mellom majoritetsspråklige. Ingen foreldre er like, så utdanningsnivået, kultur, etnisitet og økonomisk situasjon kan variere veldig i en foreldregruppe. Dette gjør at det kan være et bredt mangfold i en slik gruppe når det kommer til kultur og/eller språk. Det er ofte problemorientering når det gjelder foreldre med innvandrerbakgrunn, der det ofte kan skapes en større avstand enn det som er gunstig eller reelt (Hauge, 2014, s. 241). Skolen kan oppleve problemer med foreldre med innvandrerbakgrunn som ikke behersker norsk like godt som andre foreldre, men opplever mindre problemer med de som behersker norsk på en god måte, som gjør at de tilpasser seg skolens normer og forventinger (Hauge, 2014, s. 241). Problemene skolen opplever med minoritetsforeldre er at de ikke mestrer norsk godt nok, noe som kan føre til misforståelser. Dette hadde ikke vært et problem hvis de kunne uttrykt seg på sitt morsmål. Da vil rommet for misforståelser være mindre og de vil da komme raskere inn i skolens normer og forventinger. Det at de vil komme raskere inn i skolens normer og forventinger er noe som er positivt for skolen, eleven og foreldrene. Det at foreldre har manglende norsk kunnskaper kan holde dem unna foreldremøter og andre skolerelaterte ting, og det er ikke gunstig for noen, men ved bruk av tolk ville det vært enklere for disse foreldrene og gitt dem en mulighet for å delta. Foreldre har krav på å få informasjon som forutsetter at informasjonen blir gitt slik at foreldrene forstår og at den er tilgjengelig (Brenna, 2004, s.97). Hvis de da ikke mestrer norsk godt nok vil ikke informasjonen være tilgjengelig eller forstått. I slike tilfeller må skolen ha en tolk som kan videreformidle informasjonen. Det er også foreldre som kommer fra land der man ikke har foreldremøter eller lignende, der man ikke blander seg inn i skolen eller hva de gjør. Foreldrene kan derfor ha en høy terskel for å møte på foreldremøte eller ta kontakt med skolen, siden dette er unormalt i deres kultur (Brenna, 2004, s. 101). Her må lærer kanskje ta litt mer kontakt med foreldrene, prøve å bygge en relasjon som gjør det enklere å ta kontakt med lærer eller skole. En god kommunikasjon mellom skole og hjem er bare positivt for eleven.

2.3 Flerkulturelle som ressurs i skolen

Den norske skolen er flerkulturell, det er elever i skolen som tar med seg en annen kultur enn den norske kulturen. Dette er noe som kan ses på som et problem eller en ressurs. Som skrevet over er det to ulike ytterpunkter med problemorienterte og ressursorienterte skoler.

Flerkulturalitet kan brukes som en ressurs inn mot en demokratisk utdanning og er en fordel for alle elever. En flerkulturell utdanning gir kunnskap, man utvikler egenskaper og holdninger som er nødvendige i et demokratisk liv i et flerkulturelt samfunn (Biseth 2012, s. 249-250).

2.3.1 Fem dimensjoner i en flerkulturell utdanning

James Banks (2009) har utviklet fem dimensjoner i en flerkulturell utdanning, som er innholds integrasjon, kunnskapskonstruksjon, bekjempe fordommer, rettighetspedagogikk og styrkende skolekultur og sosialstruktur. Disse fem dimensjonene må være til stede for å lykkes med en demokratisk og flerkulturell utdanning, og læreren blir nøkkelfiguren for at dette skal lykkes (Banks, 2009, s.10).

Integrering av innhold går ut på at lærer bruker eksempler fra et mangfold av kulturer i sin undervisning. At læreren bruker forskjellige kulturer som eksempler i undervisningen, og varierer bruken av kulturer. Bruker eksempler fra forskjellige kulturer til å illustrere sentrale begreper, generaliseringer og problemstillinger innenfor fagområdet.

kunnskapskonstruksjon bringer innhold om etniske og kulturelle grupper fra kanten til sentrum av læreplanen. Dette hjelper elevene å forstå hvordan kunnskap er konstruert og hvordan den reflekterer erfaringene, verdiene og perspektivet til dens skapere.

Kunnskapskonstruksjon endrer strukturen, forutsetningene og perspektivene til læreplanen slik at konseptene, hendelsene og problemstillingene som det undervises i blir sett på fra perspektivene og erfaringene til en rekke rase-, etniske og kulturelle grupper. At undervisningen ikke bare blir sett fra majoritetskulturen, men også fra andre kulturer som gir elevene et annet syn på ting.

Bekjempe fordommer. Her må læreren bruke forskjellige undervisningsmetoder og læremateriell som påvirker og reduserer elevenes rasistiske holdninger. Læreren må bekjempe fordommene elevene har til andre elever med en annen kultur, og skape et godt menneskesyn og et trygt klasserom for alle, der alle stiller like sterkt til å lykkes. Læreren må hjelpe elevene å utvikle positive holdninger til de ulike rasene, og de etniske og kulturelle gruppene.

Rettferdighetspedagogikk er at læreren tilpasser undervisningen etter de ulike akademiske nivåene som finnes i et mangfoldig klasserom, og tilpasser undervisningen slik at alle elevene i klassen føler på mestring og holder seg motivert. Elevene har krav på tilpasset opplæring, så dette er en viktig dimensjon inn mot det. Det er viktig at lærerne jobber sammen slik at de vet det akademiske nivået til de forskjellige elevene slik at de får oppgaver som de mestrer, men

at de fortsatt er utfordrende slik at eleven ikke synes de er for enkle.

Styrkende skolekultur og sosialstruktur er at alle elevene uansett kultur, etnisitet, religion og legning føler seg anerkjent på skolen, og at alle elevene opplever likestilling og lik status. Skolen anerkjenner og gir positiv oppmerksomhet til alle elevene. Skolen er inkluderende og har gode holdninger til alle elevene.

Alle disse dimensjonene må være til stede for å lykkes i en flerkulturell og demokratisk utdanning som forbereder til medborgerskap (Biseth, 2014, s. 39). Dimensjonene henger sammen, men krever fortsatt oppmerksomhet og fokus rundt dem. Dette er ikke noe en lærer på skolen kan klare alene, her er man avhengig av at skolen evaluerer sin struktur slik at den kan legge til rette for en flerkulturell utdanning som forbereder for medborgerskap. For eksempel PALS (positiv adferd, støttende læringsmiljø og samhandling) skoler som har fokus på positiv oppmerksomhet mot alle skolens elever. Der har skoleledelsen valgt å satse på at de skal anerkjenne alle elever og at de skal få positiv oppmerksomhet slik at elevene opplever å bli anerkjent og føler på mestring i hverdagen. Som lærer er det vanskelig alltid å ha fokus på dette i hverdagen, men det er viktig å ha dette i minnet. Det at alle føler mestring og anerkjennelse på skolen er svært viktig for elevenes motivasjon.

2.3.2 Holdninger og forventinger til flerkulturelle

Den norske skolen er flerkulturell, og det er et bredt mangfold av kulturer og etnisiteter i skolen. Forventinger og holdninger overfor disse elevene kan være med å påvirke hvordan de gjør det på skolen, om de får ut potensialet sitt eller om de opplever skolen som utfordrende. Det å bli møtt med lave forventinger og negative holdninger vil påvirke resultatene og læringen til eleven. Når vi ser på forventinger og holdninger er det naturlig å trekke inn dimensjonen til Banks (2009, s. 10) om å bekjempe fordommer, ikke bare mot elevene, men også mot de som arbeider på skolen. Det å møte en elev, og ha forventinger om at han/hun kommer til å skåre lavt, kan redusere prestasjonen med inntil 30% (Nyléhn & Biseth, 2015). De lave forventingene skaper stress hos eleven som gjør at kapasiteten til arbeidsminnet blir dårligere (Nyléhn & Biseth, 2015). Det er også mange elever med innvandrerbakgrunn som synes skolen er utfordrende, og skårer dårlig på tester. Mye av årsaken til dette kan være at de har et annet morsmål enn norsk, og andre kulturelle rammer i hjemmemiljøet. Når testen de skal gjennom er på andrespråket vil det være utfordrende for eleven og føre til dårligere

prestasjoner. Lave forventinger til flerkulturelle elever kan også føre til dårligere prestasjoner enn om forventningene hadde vært høye (Nyléhn & Biseth, 2015).

Det å bekjempe fordommer kan også brukes til å utvikle mer positive holdninger mot elevene. Ved å bekjempe stereotypiske oppfatninger av etnisiteter vil holdningene være bedre mot flerkulturelle elever. Holdningen læreren har preger klassemiljøet, og derfor må lærerne være bevisst på sine holdninger og hvordan de møter elevene (Brenna, 2004, s. 27). I skole sammenheng er det avgjørende for elevene at læreren møter dem med gode holdninger, gjennom toneleie, kroppsspråk og hvordan man svarer elevene. Holdningene til læreren har mye å si på hvordan elevene finner sin plass på skolen og i samfunnet. Hvis elever med en flerkulturell bakgrunn møtes med dårlige holdninger, vil ikke arbeid mot diskriminering og rasisme blant elevene ha mye effekt. Å ha positive holdninger som lærer kan påvirke negative holdninger hos andre lærere på skolen, elever og andre (Brenna, 2004, s. 28). Som lærer er det viktig å ta med seg de gode holdningene ikke bare i klasserommet, men i gangen på skolen, skolegården og i lokalsamfunnet. Lærere må ta med seg holdningene sine på jobb og i privatlivet (Brenna, 2004, s. 28). Positive holdninger er viktig uansett hva man arbeider som eller med, men som lærer vil disse holdningene være mer avgjørende siden man arbeider med fremtidige generasjoner, som gjør det viktig å møte på skolen med gode holdninger slik at det blir et bra læringsmiljø og det kan påvirke både elever og andre kollegaer til å bli bedre. Hvis lærerne møter elevene med en holdning som skaper et skille mellom elevene, vil dette være med på å skape en avstand mellom elevgrupper (Brenna, 2004, s. 30). Dette viser at hvis læreren har en holdning mot noen elever, vil dette være med å påvirke holdningene til de andre elevene mot denne gruppen elever eller enkelt individer. Lærere må være bevisste på å ha positive holdninger mot alle elever slik at det ikke skapes slike skiller og gi elevene en følelse at de er verdsatt (Brenna, 2004, s. 30).

2.4 Demokratisk utdanning

Flerkulturalitet kan brukes som en ressurs i opplæringen til medborgerskap (Biseth, 2012, s. 234). Det er en sammenheng mellom demokrati og hvordan vi forholder oss til mangfold. Utdanning til demokrati kan forstås som en utdanning som forbereder barn og unge på deres fremtid som deltakere i et demokratisk liv. Skoler er ikke demokratiske fordi de eksisterer innenfor grensene av et demokratisk land. Lærerne må også gjøre skolene til demokratiske steder. Mangfold og flerkulturalitet er demokratiske aspekter ved utdanning og uvurderlige ressurser i utdanning gjennom demokrati (Biseth, 2012, s. 249-250). Ingen mennesker er født

demokratiske og det er nødvendig å tilegne seg nødvendig kunnskap, verdier, egenskaper og holdninger som er i tråd med demokratiske prinsipper (Biseth, 2010, s. 131).

Dette er noe elevene kan lære på skolen, gjennom det tverrfaglige tema demokrati og medborgerskap. Dette tema skal gi elevene kunnskapen de trenger for å være demokratiske og kunne delta i samfunnet på en demokratisk måte, samt være gode medborgere. James Banks (2009, s.10) sine fem dimensjoner som er nevnt tidligere er fem dimensjoner det kan være lurt å ha i bakhodet og reflektere rundt når man arbeider på en skole som ser på seg selv som flerkulturell.

En demokratisk utdanning kan være krevende for skoler som ser på seg selv som flerkulturelle. Skolen behandler ofte alle elevene som om de er like og med det bekrefter de det skandinaviske likhetsidealet med at alle skal være like. Dette gjør at skolen ser på mangfold som en utfordring i skolen. I et mangfoldig klasserom er det elever med forskjellige etnisitet, religion, kultur osv. Dette bryter med at alle skal være like, men det er ingen mennesker som er like. Alle er forskjellige noe som gjør at det er et bredt mangfold i skolen og samfunnet, mens mangfold i skolen og i klasserommet gir en større mulighet for en god utdanning gjennom demokrati (Biseth, 2012, s. 246). Skolen skal forberede elevene til å være deltakere i et demokratisk liv. Dette må de gjøre ved å overføre kunnskap om demokratiske sider ved samfunnet, for eksempel valg og maktfordelingsprinsippet. Elevene trenger også opplæring i demokratiske ferdigheter og verdier. På skolen er dette ofte via elevråd, der hver klasse velger en representant for sin klasse. Denne representanten tar med klassens ønsker til elevrådsmøter og fremmer klassens ønsker. Ved valg av elevrådsrepresentant lærer elevene hvordan deres stemmer kan ha noe å si for fellesskapet. Her lærer elevene om demokrati ved deltagelse. Elevene kan ikke forventes til å bli demokratiske borgere hvis ikke skolen praktiserer demokratiske idealer (Biseth, 2012, s. 242). Elevene på skolen er avhengig av demokratisk opptrening av demokratiske ferdigheter, samt opptrening i demokratisk deltagelse. Dette er avgjørende aspekter ved en demokratisk utdanning.

Utdanning til demokrati kan forstås som en utdanning som forbereder barn og unge på deres fremtid som deltakere i et demokratisk liv (Biseth, 2012, s. 242). Skolen skal forberede elevene slik at de deltar demokratisk og som gode medborgere i samfunnet. Elevene er landets fremtid, så det at de får en demokratisk utdanning er viktig. De må lære å opptre demokratisk og med demokratiske verdier slik at de deltar i demokratiske valg i samfunnet. Skolen er en viktig arena der barn og ungdom får erfaring fra deltagelse, der de deltar demokratisk. Flerkulturelle og flerspråklige har flere språk og kultur og dette kan føre til at

utbyttet av deres deltagelse ikke er like stor som det de med majoritetskulturen og majoritetsspråket har. Et felles mål for skolen må være å skape aktive deltagende innbyggere uansett kultur og språk, hjelpe alle elever til å få et godt utbytte av den demokratiske undervisningen. Der deltakelsen i det demokratiet også vil utvikle kompetanse innenfor åpenhet, diskusjon, kritikk, vurdering og forklaring. Elevene er avhengig av å kunne tåle kritikk av sine meninger og kunne forklare det de mener. En flerkulturell utdanning er en fordel for alle elever, fordi den gir kunnskap, utvikler egenskaper og holdninger som er nødvendige i et demokratisk liv i et flerkulturelt samfunn i den globaliserte verden vi lever i. Mangfold og flerkulturalitet er demokratiske aspekter ved utdanning og en uvurderlig ressurs i utdanning gjennom demokrati. Mangfold er en viktig del av skolehverdagen og samfunnet elevene skal kunne beherske demokratisk (Biseth, 2014, s. 38).

3 Metode

I dette kapittelet redegjør jeg og argumenterer for valget av metode i min studie. Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming der jeg ønsker å se på et fenomen i skolen. Videre kommer jeg inn på valg av metode, forklare metoden nærmere samt de stegene som er gjort, og som man må gjennom i en slik studie. Etter det skriver jeg om datainnsamlingen, fordeler og ulemper med metoden og en tematisk analyse der jeg ser på likheter og ulikheter i de inkluderte artiklene.

3.1 Fenomenologisk tilnærming

Studien min har en fenomenologisk tilnærming. Den omhandler elever med innvandrerbakgrunn flerkulturelle elever, og hvordan de kan være en ressurs i skolen. En fenomenologisk studie er ofte en kvalitativ studie, hvor datamaterialet kommer i form av tekst (Nyeng, 2021, s. 36). Studien ender opp i en form for et tekstdokument, noe som gjør at det går under kategorien kvalitativ metode.

Fenomenologi er en filosofisk og sosiologisk retning som kjennetegnes av en opptatthet av hvordan fenomener og situasjoner oppleves (Tjora, 2021, s. 288). En slik studie omhandler meninger som mennesker legger i opplevelser i sammenheng med erfaringer av et fenomen. Jeg skal se på fremstillinger og oppfatninger av elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever som et fenomen i skolen.

3.2 Valg av metode

Valget av metode ble gjort på grunn av det som er tema for studien, elever med innvandrerbakgrunn, flerkulturelle elever. Det finnes allerede mye forskning rundt dette fordi det er et viktig tema både for skolen og samfunnet. Da det allerede finnes mye forskning på dette tema var det ikke hensiktsmessig i en masteroppgave å samle inn mer data på noe da dette allerede finnes. En annen grunn for valget av metode var tidsrammen og omfanget av oppgaven, at denne metoden var mer overkommelig for å fullføre. Jeg valgte derfor metoden litteraturgjennomgang der jeg ser på eksisterende forskning innenfor et spesifikt tema eller fagfelt (Persson, 2021, s. 13). Hensikten med en slik studie er å bygge et grunnlag for å kunne uttale seg om et spesifikt tema, bli ekspert på det spesifikke tema eller fagfelt. Man bygger opp kunnskap for å kunne uttale seg om tema og deler denne kunnskapen. Til metoden har jeg brukt boken til Mats Persson (2021) «Hvordan skrive en litteraturgjennomgang?: En praktisk

guide». Denne boken er brukt som en mal i selve litteraturgjennomgangen og hvordan den skal gjennomføres. Boken er også brukt som referanse til de forskjellige stegene i metoden.

3.2.1 Litteraturgjennomgang

Som nevnt tidligere skal en litteraturgjennomgang se på eksisterende forskning og fagfelt. Ved bruk av Persson's metode må man gå igjennom 6S-modellen, som består av 6 steg. Spørre, søke, sortere, syntetisere, skrive og systematisere. Metoden stiller krav til gjennomføring og systematisk arbeid.

Tabell:1

6S-modellen
1. Spørre
2. Søke
3. Sortere
4. Syntetisere
5. Skrive
6. Systematisere

Spørre er første steget, her bestemmer man seg for tema/forskningsfelt. Hvilket tema man ønsker å skrive en litteraturgjennomgang om. Dette steget er begrenset med tanke på studieretning og hva man studerer. Når man har valgt å studere for å bli lærer må valget om hva man ønsker å skrive om være relevant inn på studiet (Persson, 2021, s. 30). For å finne ut hva man ønsker å skrive om må man lage et spørsmål med utgangspunkt i det valgte tema, stille spørsmål om et bestemt fenomen ute i verden (Persson, 2021, s. 32). Når man velger tema eller fagfelt er det viktig å velge noe man er interessert i eller opptatt av, slik at man holder motivasjonen oppe under prosessen av studien. I mitt tilfelle er det noe som interesserer meg og et viktig tema for fremtidens lærere, samfunnet blir mer flerkulturelt og er derfor viktig å inneha god kompetanse om. Videre lager man forskningsspørsmål og problemstilling som litteraturgjennomgangen skal hjelpe deg å besvare. Når man gjennomfører en slik metode er avgrensning på det man ønsker å se på viktig (Persson, 2021, s. 34). Hvis spørsmålene er for åpne og vide vil muligheten for å skrive en god litteraturgjennomgang synke. Det er derfor viktig å avgrense spørsmålene man har slik at det blir tydelige rammer og en avgrensning i søkingen.

Søke er andre steget i en slik metode, der må man finne tidligere forskning på det man ønsker å søke på, i mitt tilfelle blir det å søke på forskning om elever med innvandrerbakgrunn, flerkulturelle elever. Metoden går ut på å se på tidligere forskning som gjør at man må søke i forskjellige databaser og lete etter relevant forskning inn mot studien. Her er det lurt å se om man finner noen søke ord som er relevant, eventuelt sette disse sammen og se hva man finner av forskning. Dette steget handler om hvordan man finner den forskningen som er interessant å se nærmere på (Persson, 2021, s. 16). Når det kommer til selve søket, vil en bibliotekar på skolen være til god hjelp. Ved å få hjelp til å finne søkeord, forskning og forskjellige databaser man kan søke i vil dette være til stor hjelp i studien. Dette er noe en bibliotekar kan hjelpe med, siden det er en viktig del av studien. Ved å avgrense spørsmålene, noe som man gjør tidligere i metoden, vil det bli lettere å velge søkeord som gir mer presise og relevante treff på forskningen (Persson, 2021, s. 50).

Sortere er tredje steget, her sortere man forskningen man ønsker å gå videre med. Siden man ser gjennom og leser tidligere forskning vil ikke alt man finner være relevant for studien som gjennomføres. Derfor må man sortere forskningen som skal være med, og hva som ikke skal være med (Persson, 2021, s. 16). Litteraturen som inkluderes skal hjelpe meg å besvare forskningsspørsmålene, og det som ikke hjelper meg å svare på dem velges bort.

En måte å starte denne sorteringen på, blir å stille spørsmål. Hvem har skrevet teksten? Når ble teksten skrevet, hva handler teksten om? Hvilke kvaliteter er det på teksten? Dette er en måte å starte sorteringen, svaret på de spørsmålene vil kunne hjelpe med å sortere forskningen som velges med, og hva som ikke skal med videre. Her vil man få svar på om forskeren er anerkjent innenfor tema, om teksten er utdatert, om den er relevant for studien og om kvaliteten på teksten er bra (Persson, 2021, s. 63). Ved å ha tydelige og avgrensede tema og spørsmål vil det bli lettere å søke etter relevant forskning, som gjør det enklere å sortere (Persson, 2021, s.65). Det er også vanlig å ha inklusjonskriterier og eksklusjonskriterier, der man har forhåndsvalget kriterier som man bedømmer forskningen ut ifra. Kriteriene brukes som hjelp med å velge forskning som skal med i studien. Så spørre, søke og sortere prosessene henger sammen. Ofte blir det man velger å ta med annerledes enn det man i utgangspunktet hadde tenkt, noe som gjør at funnene gjør at man blir oppmerksom på noe man ikke hadde tenkt på (Persson, 2021, s.65). I min studie opplevde jeg at forskningsartikler jeg så på tidlig prosessen, ikke ble like aktuell da jeg skulle bestemme meg for hvilke artikler som skulle inkluderes. Det kunne være fordi de ikke for eksempel ikke var fagfellevurdert

eller fra Skandinavia. Inklusjonskriteriene gjorde at noen av artiklene jeg leste tidlig i prosessen ikke ble inkludert.

Når man er ferdig med sortering og bestemt seg for forskning man ønsker å ta med, må den sorteres inn i kategorier (Persson, 2021, s.72). Det er flere måter å kategorisere funnene sine på, for eksempel kronologisk eller forskjellige teoretiske perspektiver som empirisk, teoretisk eller metodisk (Persson, 2021, s.72).

Syntetisere

Syntetisering handler om å vurdere ulik litteratur opp mot hverandre og sette dem i en sammenheng (Persson, 2021, s. 86). Etter litteratursøk og sortering av forskning må man skaffe seg en oversikt over det man har funnet av forskning som skal med i studien. Selve syntetiseringen starter i forrige del der man startet å sortere funnene (Persson, 2021, s. 86). Man må også se om forskningen henger sammen, eller om den skiller seg fra annen forskning. Syntetiserer forskningen som er funnet, og skape en ny helhet ut fra de forskjellige funnene (Persson, 2021, s. 16). Ved å sammenligne de funnene man har vil det også bli tydelig hva som ikke er forsket på innenfor det valgte tema. Syntetisering handler om å vurdere litteratur opp mot hverandre og sette dem i en sammenheng (Persson, 2021, s. 86). Vi kan si at dette steget starter i sorteringen der man sorterer forskningen, der man sammenligner og kontrasterer forskningen man har samlet inn og valgt å beholde. For å kunne sammenligne og kontrastere tekster må man analysere de forskjellige tekstene man velger å ta med i studien. Sammenligning ser på likheter i tekstene, mens kontrastering er å se på forskjeller i de forskjellige tekstene (Persson, 2021, s. 98). For sammenligning og kontrastering må de forskjellige tekstene analyseres og få frem en ny helhet av delene man har funnet (Persson, 2021, s. 87). Her finnes det flere forskjellige måter å analysere funnene på, for eksempel tematisk analyse, narrativ analyse eller diskursanalyse.

Skrive

En litteraturgjennomgang er et skriftlig dokument (Persson, 2021, s. 17). Siden det er et dokument er man avhengig av å skrive ned hva man ønsker å finne ut, og hvordan man finner det, sortere og syntetisere det. Denne delen dreier seg om hvordan man går frem når man skriver selve litteraturgjennomgangen (Persson, 2021, s. 17). Skriveprosessen starter med en gang man starter med arbeidet, der man dokumenterer prosessen slik at den blir troverdig og

pålitelig (Persson, 2021, s. 114). Selv om man skal starte å skrive med en gang, kan man ikke skrive ferdig oppgaven før man er ferdig med prosessene foran, spørre, sortere og syntetisere. Det skriftlige arbeidet deles opp i en forskningstekst og en rapporttekst, der forskningsteksten er den man skriver selv av notater, hvilket tema som det kan være aktuelt å skrive om, eller hvordan man går frem for å finne litteratur. Det er mer skriving av forskningstekst i starten av arbeidet med en litteraturgjennomgang, og mer rapporttekst i arbeidet mot slutten.

Rapportteksten er det man skriver for en ekstern leser. Selve teksten som leveres skal være rask å lese, lett å forstå og lett å huske (Persson, 2021, s. 115). Denne teksten skal overbevise leseren om at argumentasjonen som er skrevet er riktig. «*Forskningstekst handler om å utvikle dine tanker og din forståelse, mens rapporteringstekst handler om å overbevise en leser om argumentasjonen din og at det du har å si er riktig*» (Persson, 2021, s. 115). Det er viktig at man starter med forskningsteksten og ikke går rett på rapporteringsteksten. Dette er fordi forskningsteksten er der til hjelp gjennom studien og en som leser forskningsteksten vil ikke få mye ut av den i motsetning til rapportteksten. Litteraturgjennomgangen skal ikke være en beskrivelse av forskningsprosessen, men en tekst som overbeviser leseren om at litteraturgjennomgangen holder mål (Persson, 2021, s. 116).

Systematisere

Metoden krever at man systematiserer arbeidet. Alle delene som er nevnt over må gjennomføres på en strukturert og systematisk måte (Persson, 2021, s. 17). Dette er grunnen til at det ses på som et vitenskapelig arbeid. Man må ha en strukturert plan for gjennomføring av studien der man har en systematisk fremgangsmåte. Metoden stiller høye krav til gjennomføring, den skal være gjennomført på en strukturert og systematisk måte. Systematisere vil si at i arbeidet med litteraturgjennomgangen gjør man alle delene etter nøye å ha tenkt over hva man ønsker å gjøre, hvordan man skal gjøre det og hvorfor man har tenkt å gjøre det på den måten (Persson, 2021, s. 137). Denne delen av studien går også på å dokumentere de valgene man tar. Hvordan man planlegger, hvordan man utfører og hvordan man reflekterer er tre nøkkelord for systematisering. Ved å systematisere arbeidet med alle delene i 6S-modellen vil man være bedre rustet til å skrive en litteraturgjennomgang (Persson, 2021, s. 147).

3.3 Innsamling av data

Da jeg startet arbeidet med masteroppgaven hadde jeg allerede bestemt meg for et tema. Jeg ønsker å undersøke tema: «Elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever i skolen».

Årsaken er at dette er et veldig viktig og relevant tema som jeg og fremtidens lærere kommer til å møte. Samfunnet og skolen er flerkulturell, og dette er et tema jeg ønsker å ha en bred kompetanse i, og vite hvordan man som lærer kan bruke og se på dette som en ressurs. Hensikten med metoden er å få økt kompetanse på valgte tema og få best mulig innsikt gjennom arbeidet med studien, gjerne belyst fra flere sider av tema.

Innsamlingen av data startet med å gjennomgå teori om tema elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever. I teorien jeg leste fant jeg en del søkeord som ble lagt med etter sammendraget i tekstene, som videre ga meg tanker rundt hvilke søkeord jeg kunne bruke for å finne litteratur. Tekstene jeg startet med å lese var alle relevante tekster inn mot tema som ga meg et innsyn i hvor viktig dette tema er for lærere og fremtidige lærere. Jeg fikk også et innsyn i hvilke databaser jeg kunne søke i for å finne forskning, siden artiklene og tekstene jeg fant ofte var tilknyttet en søkebase der man kan søke etter mer litteratur. Mye av litteraturen var fra før 2020, som er før demokrati og medborgerskap ble en del av læreplanen. Da jeg søkte etter litteratur, tok jeg kontakt med en bibliotekar for å få hjelp til denne delen av studien. Hun hjalp meg med de forskjellige databasene og hvordan de fungerte, hvordan man flettet søk sammen, og noen tips rundt søkeord jeg kunne bruke når jeg skulle søke videre alene. Før jeg startet på søkedelen av studien måtte jeg ha inklusjonskriterier og eksklusjonskriterier for å begrense antall treff og hva som skal med.

Tabell:2

Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
<ul style="list-style-type: none"> - Forskningsartikler - Fagfelt vurdert tidsskrift - Vitenskapelige publikasjoner - Relevans mot tema - Fra Skandinavia - Kvalitative studier 	<ul style="list-style-type: none"> - Eldre studie enn 2010 - Studier av lav kvalitet - Studier som ikke er på engelsk eller norsk - Ikke forsknings artikler - Ikke vitenskapelige publikasjoner - Ikke fagfelleverdert

Søkedelen startet før jeg tok kontakt med en bibliotekar som senere hjalp meg med fletting av søkeord, andre databaser osv. Jeg startet å «google» og søke i Oria, og etter at jeg kontaktet bibliotekaren fortsatte vi søket i Oria før vi gikk videre til andre databaser som Idunn og til litteratur fra veileder. Der søkte jeg med søkeord som flerkulturelle, flerkulturelle skoler,

multikulturell, mangfold, mangfold på og i skoler, flerkulturelle som ressurs/kompetanse, multiculturalism, cultural diversity, resource or value, søkte på engelske og norske søkeord slik at jeg fikk et bredt utvalg av forskning og litteratur jeg kunne se gjennom. Siden søkeordene ga mye treff så ønsket jeg å snevre det inn, der var bibliotekar til stor hjelp og viste meg hvordan man flettet søkeord sammen med «or» eller «and» inne i databasene noe som gjorde at søket ble mer presist inn mot elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever. Inne på databasene kan man også begrense året man ønsker å søke i. I studien har jeg begrenset søket ned til 2010 og frem til 2020. Jeg ønsket å forholde meg til forskningsartikler som jeg ønsket å ta med i studien. Likevel fant jeg en god del litteratur som jeg leste gjennom og sorterte, med hva som skulle med videre og hva som ikke ble med videre. Ved et søk på forskningsartikler med søkeord «flerkulturelle i skolen» med årstall 2010-2020, fikk jeg opp over 120 forskjellige forskningsartikler, men alle disse artiklene kan ikke være med i studien. Videre fortsatte jeg søket hos Idunn på mangfold i skolen, der fikk jeg enda flere treff enn på flerkulturelle i skolen. Jeg har ikke vært gjennom alle forskningsartiklene, men jeg har vært gjennom de fleste, og valgt ut noen jeg mener er relevante for studien og det tema jeg ønsker å få et dypt innblikk i og kompetanse på. Av de databasene jeg var gjennom var det i Oria, Idunn og noen artikler jeg fikk av tidligere veileder jeg fant de mest relevante forskningsartiklene som jeg har tatt med i studien. Jeg har også søkt i andre databaser enn Oria og Idunn, for eksempel Eric, der jeg fant veldig mange artikler. Jeg erfarte imidlertid at de artiklene jeg fant på Eric var litt for åpne i form, at det var mange artikler fra land som ikke er relevante for studien min, og har derfor valgt å fokusere på Idunn og Oria. Jeg har prøvd å finne litteratur som sier noe om flere sider av tema, hvordan det er en ressurs og hvordan det kan være et problem eller utfordring. Jeg har funnet litteratur om hvordan flerkulturalitet er bra for samfunnet og skolen, men ikke funnet noe som sier at det medfører problemer eller utfordringer. Artikkelen til Nyléhn og Biseth (2015) nevner at det finnes to sider, der ene siden ser på mangfold og flerkultur som en samfunnsmessig berikelse, og problem og utfordring på den andre siden. Hauge (2014) skriver også om problemorienterte skoler som ser på flerkultur som et problem og en utfordring, men de argumenterer videre for at mangfold og flerkultur er positivt. Siden flere kulturer i samfunnet bidrar til mangfold, og de fleste er enige om at mangfold er positivt var det utfordrende å finne litteratur som motsier dette.

Tabell:3

Database	Potensielt aktuelle artikler	Artikler for videre vurdering
Oria	341	9
Idunn	616	15
Litteratur gitt av veileder	19	19

Etter avgrensning til forskningsartikkel og vitenskapelig litteratur og fletting av søkeord, ble søket mye mer snevert og jeg fikk tosifret antall treff som gjorde at antall artikler for videre vurdering ble redusert ganske mye. På Oria og Idunn fant jeg også en del av de samme artiklene. Dette er all litteratur jeg fant ved å søke med søkeordene jeg hadde. Jeg har ikke gjennomgått alle artiklene, men har lest sammendraget på de fleste. Dette vil bli presentert i et flytskjema senere i teksten.

Jeg har valgt å sortere litteraturen kronologisk siden det gir et aspekt inn mot demokrati og medborgerskap som ble en del av læreplanen i 2020. Siden jeg har valgt å se på forskning og litteratur fra 2010 og frem til 2020, er det mange artikler rundt demokrati og medborgerskap, som omhandler flerkulturalitet og mangfold også lenge før det ble en del av læreplanen. Dette viser at det er et viktig tema og relevant siden det er blitt del av overordnet del av læreplanen. Sorteringen av litteratur er en viktig del av metoden, her sorterer man det som velges med i studien og hva som ikke skal med.

Selve sorteringen består i å sette den forskjellige litteraturen med årstall og tittel inn i et skjema som presenterer litteraturen kronologisk. Dette er altså litteratur som belyser tema om flerkulturalitet, mangfold og demokrati og medborgerskap. Litteraturen som kommer med i det kronologiske skjema er litteratur jeg har valgt å ta med videre i studien. Dette steget er viktig siden det er det som bestemmer grunnlaget for de videre drøftinger og konklusjoner. Forskning som ikke er fagfellevurdert eller har lav kvalitet vil påvirke studien min. Jeg har valgt forskning utfra innhold, forfatter, tittel og relevans inn mot tema og brukt inklusjonskriteriene og eksklusjonskriteriene til hjelp. Jeg har også prøvd ikke å ta med litteratur som ikke er fagfellevurdert eller ikke markert som vitenskapelig publikasjon, da dette kunne påvirke studien. Av litteraturen jeg har funnet er det et stort flertall som er fra før 2020, men det at litteraturen er fra før kompetanseløftet viser at det har vært et viktig tema for

skolen og fremtidige lærere også tidligere. Jeg har også ekskludert litteraturen jeg mener ikke passer inn, årsaker til dette kan være at den ikke er en vitenskapelig publikasjon, ikke relevant nok med tanke på tema, at den er litt for åpen for studien min, ikke spesifisert nok, fordi forskningen og artikkelen er fra et land som ikke passer for studien, eller at det ikke er en forsknings artikkel eller bok.

Litteratur jeg har valgt å ta med i studien er presentert i tabellen under i kronologisk rekkefølge.

Tabell:4

Årstall	Forfatter / Litteratur
2012	Political alienation among migrant youths: Exploring the Mechanisms of political alienation and acculturation among migrant youths in Norwegian school Forfatter: Trond Solhaug
2015	Hva betyr «kompetanse for mangfold» i utdanningssystemet? Et kritisk perspektiv på mangfolddiskursen Forfattere: Kariane Westerheim & Kari Hagatun
2015	Kulturelt Mangfold og intern eksklusjon Forfattere: Line Torbjørnsen Hilt & Steinar Bøyum
2015	Hvordan forbereder PPU lærerstudenter på møte med det flerkulturelle klasserommet? Forfattere: Eva Martinsen Dyrnes, Gerd Johansen & Guðrún Jónsdóttir
2015	Rasisme som tema i norsk skole – Analyser av læreplaner og lærebøker og perspektiver på undervisning Forfatter: Åse Røthing
2015	En utvidelse av begrepet «mangfold» Forfattere: Jorunn Nyléhn og Heidi Biseth
2016	A critical analysis of an innovative approach: a case of diversity in Norwegian education: Forfattere: Tony Burner og Heidi Biseth
2018	Rase og etnisitet, to begreper vi må snakke mer om Forfattere: Audrey Osler og Hein Lindquist

2020	«Vi er med hverandre fordi vi er utledninger»: om (re)produksjon av kategoriene «utlending og «norsk» i skolen Forfatter: Tina Mathisen
2020	PPU-studenters oppfatning om elevenes flerspråklighet som ressurs i alle fag Forfattere: Jorun Hegna & Heike Speitz

Siste steget i en litteraturgjennomgang er å syntetisere litteraturen jeg har valgt å ta med i studien. Jeg ser gjennom og får en oversikt over forskningen, se om de forskjellige artiklene henger sammen på noen måte og videre skape en ny helhet. Denne helheten skal være ut fra funnene i de forskjellige artiklene. Jeg sammenligner litteraturen og ser på likheter og ulikheter. Dette gir meg et innblikk på hva som er forsket på og hva som det trengs mer forskning på. Siden tema for studien er elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever er forskningen jeg har funnet relevant for det. Artiklene er analysert etter samme mal. Artiklene jeg har valgt handler derfor alle om flerkulturalitet i skolen, er om elever med innvandrerbakgrunn og elever som er flerkulturelle. Et annet viktig tema å ta med er demokrati og medborgerskap. Dette er de to temaene som er relevante for studien og litteraturen jeg har funnet. Ut fra det jeg har funnet håper jeg å finne gode svar på de spørsmålene jeg har rundt flerkulturelle elever i skolen. Det som var vanskelig var å finne forskning som fokuserer på utfordringer og problemer med flerkulturelle elever. De fleste opplever mangfold som positivt, og når det er et klasserom med et bredt mangfold av kulturer er det en positiv ting, man kan se på det som en samfunnsmessig berikelse (Nyléhn & Biseth, 2015, s. 307). I studien min har jeg ingen forskningsartikler som sier at elever med innvandrerbakgrunn eller flerkulturelle elever er en utfordring eller at det er et problem i skolen. Nyléhn og Biseth (2015) og Hauge (2014) skriver om to forskjellige sider av flerkultur og mangfold. Der på en side er et problem og utfordring, og den andre siden er en ressurs og samfunnsmessig berikelse. Ut fra søkeordene mine har jeg ikke funnet noe som motsier at flerkulturelle elever ikke er en ressurs i skolen. Det nærmeste jeg har vært på å finne noe som motsier dette er problemorienterte skoler som ser på elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever som et problem og en unntakstilstand som de må leve seg gjennom. Dette kommer jeg til å se nærmere på senere ut i kapittelet.

3.4 Fordeler og ulemper ved litteraturgjennomgang som metode

3.4.1 Fordeler med litteraturgjennomgang

Det er fordeler og ulemper ved alle metoder. Jeg skal derfor gjennomgå noen av de positive og negative sidene for innsamling av data. Fordelene med metoden er at man får et teoretisk perspektiv og en god grunnmur i tema man skal se på. Siden man ser på tidligere forskning, blir det en slags oppsummering av kunnskap, der man oppsummerer relevant forskning om et bestemt tema. Jeg ser på en del forskning ved bruken av metoden, dette gjør at man får orden i kaoset. Man får orden i den ulike forskningen som ligger ute. Siden man skal få økt kompetanse innenfor et tema, vil man se hele puslespillet og ikke bare brikker. Det vil gi en mer helhetlig forståelse og det å se hele puslespillet er mer verdifullt enn å bare se brikkene. Det er en krevende metode, men siden man skal se på tidligere forskning trenger man ikke forskningsdeltakere. Forskningen er allerede lagt ut og er tilgjengelig, noe som gjør at man ikke trenger selv å gå ut for eksempel å intervjuer eller ha spørreundersøkelser. Det at man unngår forskningsdeltakere gjør også at forskningen ikke blir påvirket av den som intervjuer eller har spørreundersøkelsen, selv om forskerens forståelse også har betydning i en litteraturgjennomgang. Metoden har dermed ikke de samme forskningsetiske utfordringene, siden man ser på tidligere forskning som allerede er gjennomført. Det gjør at man ikke trenger å ha fokus på hvordan datamaterialet er lagret, personvern eller anonymitet.

3.4.2 Ulemper med litteraturgjennomgang:

Det å se på forskning som allerede er gjennomført kan gjøre at man ikke får en egen vinkling, og må bruke vinklingen som forskeren har brukt. En annen ulempe er at man kan forledes til å lete etter bekræftelse på det man tror og ønsker å få svar på i studien. Dette er en forskningsetisk utfordring som kan gi et ensidig bilde av forskningen og kilder. Det er mulig at man overser resultater som ikke samsvarer på det man tror, dette gjør at man ikke får med argumenter og synspunkter som strider mot sine egne. Litteraturgjennomgangen vil da bare ha med forskning som samsvarer med det man tror, og får ikke belyst flere sider av saken. En annen ulempe som baserer seg på tidligere forskning er at man tar med forskning som ikke er bra eller holder mål. Det kan være mangelfull forskning eller forskning som er gjennomført på en uetisk måte. Ved å ta med slik forskning vil det påvirke studien man gjennomfører selv, siden den er basert på andres forskning. Så valg av forskningen som skal med i studien gjøres

når man sorterer, og det kan være med på å påvirke studien på en negativ måte. Det er klart at forskningen man ønsker å ta med i studien vil påvirke resultatene.

Det at en artikkel er fagfellevurdert gir en trygghet fordi artikler som er fagfellevurdert er kvalitetssikre publikasjoner. Selv om en artikkel er fagfellevurdert må innholdet fortsatt vurderes kritisk, bare fordi den er fagfellevurdert kan man ikke stole blindt på det som står der. Det gir imidlertid en trygghet at artikkelen er kvalitetssikret.

3.5 Kritisk vurdering av litteratur

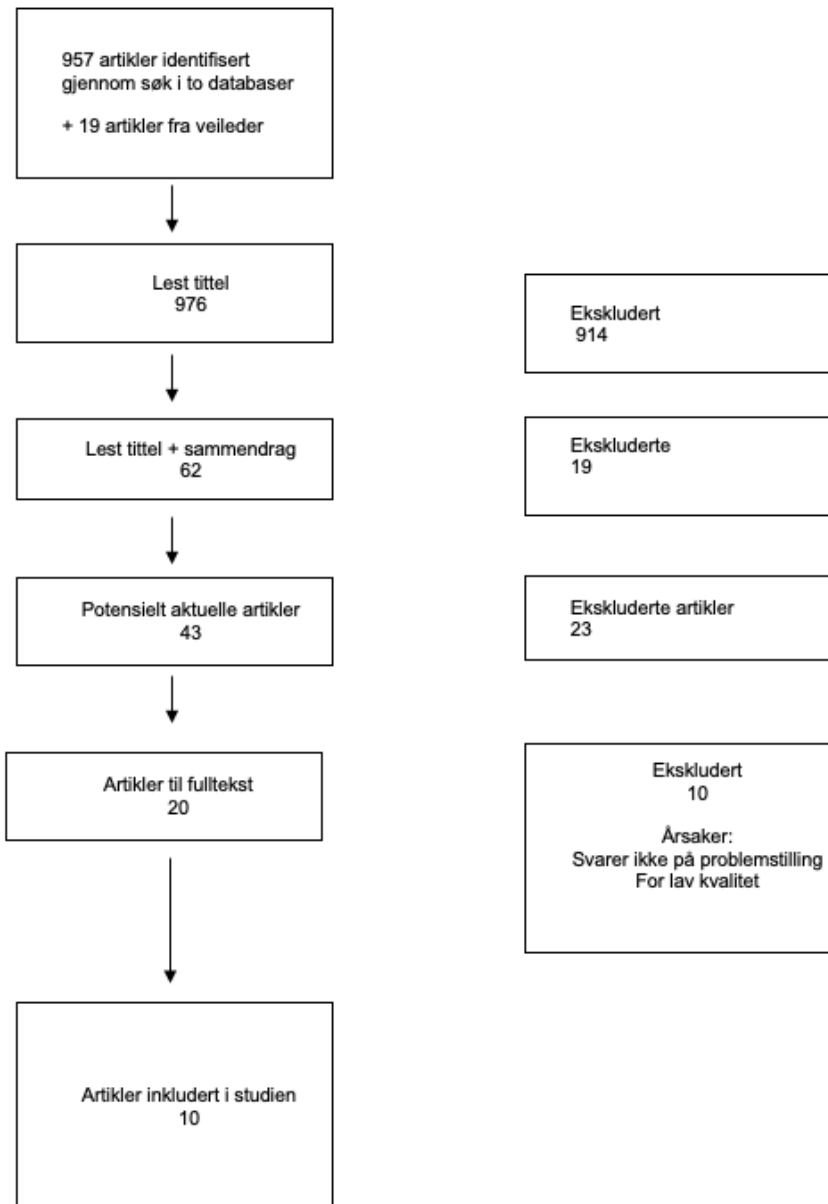
Siden en litteraturgjennomgang handler om å se på andres forskning og litteratur er det viktig og avgjørende for studien at man kritisk vurderer litteraturen som skal være med. En kritisk vurdering av forskning og litteratur går ut på å se om den er velbegrunnet, om den holder seg saklig til tema, om den er objektiv i forskningsprosessen og om konklusjonene den tar samsvarer med resten av teksten. Ved valg av litteratur og forskning til studien var jeg klar på at jeg ønsket forskningsartikler eller vitenskapelige publikasjoner. Det at litteraturen eller den vitenskapelige artikkelen er fagfellevurdert eller publisert i et vel renommert fagtidsskrift vil gi en trygghet før man begynner å lese. Dette gjør at man kan stole mer på innholdet.

Vanligvis er det forskernes egne studier eller det kan være en litteraturstudie der de ser på andres forskning. Artikler eller andre tekster som ikke er fagfellevurdert eller publisert i et velrenommert fagtidsskrift kan også unntaksvis være valgt, men at de er vurdert kritisk og vurdert som gode nok til å være med. Selv om artiklene er «stemplet» som forskning er ikke det nok, man må fortsatt være kritisk til litteraturen og det som er skrevet. Man kan ikke stole blindt på det som står der bare fordi det er en forskningsartikkel. Ved å se på tekstene og vurdere dem kritisk vil dette gjøre at litteraturen som er med i studien holder et tilfredsstillende nivå, som igjen gjør at den kan svare på de spørsmålene jeg lurer på og gi meg god kompetanse på tema. Gjennom vurderingsprosessen av hvilken litteratur som skulle med eller ikke, ble det tatt notater i form av sammendrag som jeg kunne gå tilbake å lese før jeg tok avgjørelsen, og litteraturen ble lest flere ganger. Dette var for at jeg skulle være sikker på det som sto i artikkelen, og få en god oversikt om de faktisk svarte på problemstillingen. Etter en kritisk vurdering av litteraturen ble et par forskningsartikler ekskludert fra studien fordi de ikke svarte på problemstillingen.

3.6 Flytskjema

Flytskjema viser selve prosessen i hvordan arbeidet med studien har vært. Den presenterer alle artiklene som er funnet etter søk i 2 forskjellige databaser, og hvordan jeg videre har valgt den litteraturen jeg har endt opp med. Dette skjema gir en fremstilling av prosessen ved litteraturen innsamling, som er litteraturen jeg sitter igjen med og skal være med i studien (*Å lage flytskjema - Verktøykassa – for elever - NDLA, u.å.*).

Tabell: 5

3.6 Analyse

Denne delen av kapittelet er starten på studiens analytiske prosess. Studien har 10 inkluderende artikler. De 10 artiklene ble valgt fordi jeg vurderte de av høy nok kvalitet til å kunne bli inkludert, de tilfredsstillt kravet om å være vitenskapelige publikasjoner, forskningsartikler eller fagfelle-vurdert og publisert i et velrenommert fagtidsskrift.

Det finnes mange måter å analysere kvalitativ litteratur på. Jeg har valgt å bruke en tematisk analyse. Dette er den mest generelle formen for analyse i masterprosjekter (Anker, 2020, s. 40). En innholdsanalyse betegner alle analyser som er gjort på en systematisk måte og beskriver tekstinhold. En tematisk tekstanalyse har som utgangspunkt å analysere empiri strategi der hovedvekten ligger på innholdet, et spesifikt materiale som skal analyseres (Anker, 2020, s. 40). For å starte arbeidet med den tematiske analysen gikk jeg tilbake til de utvalgte artiklene, leste grundig gjennom sammendraget og konklusjonen/resultatet. Utfra det jeg leste fant jeg noen hovedtemaer som kunne brukes i analysen. Der fant jeg relevante ord og temaer de forskjellige artiklene inneholdt og som da kunne brukes som hovedtema. Siden alle artiklene er innenfor det samme tema så vil det være likhetstrekk på begreper og ord man finner i de forskjellige artiklene. Ved bruk av en tematisk innholdsanalyse av kvalitativt materiale er man mindre opptatt av telling og hvor mange ganger forskjellige ord og begreper blir nevnt i teksten, der konteksten begrepet brukes i kan være like bra (Anker, 2020, s. 40). Målet er å finne hovedtemaer som speiler likhetstrekkene i resultatene i de inkluderte studiene. Siden tema for studien er elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever, vil hovedtemaene være relevante aspekter til det tema. Etter å ha lest gjennom de inkluderte artiklene igjen og sett på tematikken der, har det utviklet seg seks hovedtemaer som kan hjelpe meg med å svare på problemstillingen. Hovedtemaene utviklet seg til å bli: flerkulturalitet/flerkulturell, mangfold, demokrati, medborgerskap, flerspråklighet og etnisitet. De temaene her er alle relevante inn mot tema for studien og er nevnt i de forskjellige artiklene som er inkludert i studien. Hovedtemaene er resultatet av funnene i den tematiske analysen, som jeg kommer nærmere inn på i neste kapittel. Der skal de inkluderte artikler presenteres.

Tabellen under gir en oversikt over hvilke av de inkluderte studiene som omhandler de ulike hovedtemaene: Flerkulturalitet/flerkulturelle, mangfold, demokrati, medborgerskap, flerspråklighet og etnisitet. Hovedtemaene er valgt utfra studiens tema, som er elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever. Noen av hovedtemaene finnes i flere av de

inkluderte artiklene, mens andre hovedtemaene finnes i tre eller fire av artiklene.

Det er en variasjon over hvor mange funn de forskjellige artiklene har, noe som er naturlig, siden de fleste er skrevet av forskjellige forfattere og i forskjellige år.

Tabell:6

	Flerkulturalitet/ flerkulturelle	Mangfold	Demokrati	Medborgerskap	Flerspråklighet	Etnisitet
Solhaug 2012	x		x			
Westerheim & Hagatun 2015	x	x	x	x	x	x
Hilt & Bøyum 2015	x	x	x			
Dyrnes, Johansen & Jónsdóttir 2015	x					
Røthing 2015	x	x				x
Nyléhn & Biseth 2015	x	x		x		x
Burner & Biseth 2016	x	x	x	x		
Osler & Lindquist 2018	x	x	x			x
Mathisen 2020	x	x			x	x
Hegna & Speitz 2020	x				x	

4 Resultat og analyse

Dette kapittelet er todelt. I første delen vil jeg vise frem en skjematisk oversikt over litteraturen jeg har valgt å inkludere. Jeg presenterer den utvalgte litteraturen i et skjema med forfatter og navn på artikkel, hvilken metode de har brukt, resultatet og konklusjonen deres i studien de har gjennomført. Deretter presenterer jeg de forskjellige hovedtemaene som er et resultat av den tematiske analysen: Flerkulturalitet/flerkulturelle, demokrati, medborgerskap, flerspråklighet og etnisitet. I denne delen av studien beskriver jeg funnene i de inkluderte artiklene. Jeg ser etter likhetstrekk og hvilke artikler som skiller seg ut, om noen er annerledes, om de er uenige med hverandre, og eventuelt om det er diskusjon rundt aspekter i temaet. Til slutt vil det komme en del der jeg kritisk til metoden som er brukt, se på styrker og svakheter i de utvalgte artiklene.

4.1 Presentasjon av inkluderte artikler

Etter det systematiske litteratursøket, presenterer jeg en oversikt over de inkluderte artiklene. Jeg vil presentere en oversikt der jeg har med forfatter og navn på artikkel (referanse), hensikt/problemstilling, metoden de har benyttet, resultat og konklusjon. I presentasjonen er hensikt/problemstilling inkludert, slik at man får et overblikk over hva de har ønsket å se etter da de gjennomførte studien.

Tabell: 7

Referanse	Hensikt/ problemstilling	Metode	Resultat	Forskernes konklusjon
Political alienation among migrant youths: Exploring the Mechanisms of political alienation and acculturation among migrant youths in Norwegian school	Hva kjennetegner mekanismene for politisk fremmedgjøring blant ikke-vestlige innvandrerstudenter, og hvordan kan disse mekanismene være relatert til studentens akkulturasjons holdninger?	Intervju og observasjon	Viser samme tillit til politikere som innfødte norske studenter gjør. Innvandrere viser imidlertid lavere grad av politisk interesse, men er litt mer støttende for	Positive politiske orienteringer blant ikke-vestlige innvandrere. Innvandrere opplevde politisk maktesløshet, noe som kan være årsaken til at de

<p>Forfatter: Trond Solhaug. 2012</p>			<p>demokratiet, føler større stemmeplikt.</p>	<p>ikke delta i politikk.</p> <p>Kulturelt gap mellom innvandrere og deres nye miljø, oppfatning av at de invaderer rollen som «gjest» som ikke er ment å engasjere seg i politikk.</p> <p>Grunnet det kulturelle gapet føler de en frykt for konsekvenser av politisk engasjement for dem selv eller deres familie.</p>
<p>Hva betyr «kompetanse for mangfold» i utdannings-systemet? Et kritisk perspektiv på mangfolddiskursen</p> <p>Forfattere: Kariane Westerheim & Kari Hagatun</p>	<p>Artikkelen tar for seg diskursen rundt mangfolds begrepet og måter den nasjonale satsingen «kompetanse for mangfold» operasjonaliserer begrepet på.</p>	<p>Intervju</p>	<p>Ingen definisjon eller beskrivelse av hva man legger i mangfolds begrepet. Kulturelt mangfold blir brukt flere steder, det påpekes at det kulturelle mangfoldet og flerspråklige skal anerkjennes.</p>	<p>De som skal forme den videre satsingen på kompetanse for mangfold, må derfor ha et kritisk blikk på føringene fra policynivå og spørre: Hva er det som ikke beskrives når man bruker</p>

2015			<p>Det blir eksplisitt referert til mangfold av kulturer på gruppenivå og ikke individnivå.</p> <p>Meldingen kan derfor leses inn i en mangfoldstilnærming på individnivå og representerer en «top-down» diskurs der man ser verdien i mangfold ut fra majoritetens perspektiver.</p>	<p>begrepet mangfold?</p> <p>Vanskelig å få øye på kritiske perspektiver i satsningen på mangfold og det er uklart hvilket verdimessig og teoretisk fundament den bygger på.</p>
<p>Kulturelt Mangfold og intern eksklusjon</p> <p>Forfattere: Line Torbjørnsen Hilt & Steinar Bøyum</p> <p>2015</p>	<p>Drøfter hvordan to aktuelle lovendringer setter grenser for hva som aksepteres av kulturelt, språklig og religiøst mangfold</p> <p>Begge diskusjonene viser, slik de ser det, grensene for hva som aksepteres av kultur, språklig og religiøst mangfold i skolen.</p> <p>Først i de senere årene at begrepsparet inklusjon og</p>	<p>Dokument-analyse</p> <p>Teoretisk lesning av to diskusjoner.</p> <p>Lese dokumentene gjentatte ganger, reflektere teoretisk over relevante temaer og</p>	<p>Revisjon av formålsparagraf viser at man ikke helt og holdent har likestilt alle religioner og livssyn.</p> <p>Jo mer mangfoldig samfunnet er, desto viktigere blir inklusjon, men også vanskeligere.</p> <p>Man har ikke nådd frem til noen endelig avklaring på hvordan</p>	<p>Analysen viser hvordan forarbeidene kan ses på som en form for normativ intern eksklusjon, men med en uavklart grense mellom det som skal inkluderes og det skal ekskluderes.</p> <p>Innføringstilbudet er nå integrert som unntak i lovverket,</p>

	eksklusjon har blitt knyttet til minoritetsspråklige elever. Særlig nyankomne minoritetsspråklige.	skrive fortolkninger.	man formulerer et inkluderende verdigrunnlag for en fellesskole i et mangfoldig samfunn.	og kan gi bedre betingelser for nyankomne elever til å oppnå tilstrekkelige språklige og faglige ferdigheter. Reell inkludering på sikt.
Hvordan forbereder PPU lærerstudenter på møte med det flerkulturelle klasserommet? Forfattere: Eva Martinsen Dyrnes, Gerd Johansen & Guðrún Jónsdóttir 2015	Belyse hvordan tema flerkulturelle klasserom håndteres i praktisk pedagogisk utdanning	Fokus-gruppeintervju	Mye av definisjonsmakten for hvordan det flerkulturelle klasserommet bør beskrives og forsås overlates dermed til praksisfeltet. Informantene ytrer klare ønsker om at praksisfeltet bør trekkes enda mer inn i undervisningen på campus. Informantene ønsket mer undervisning rundt dette med flerkulturelle klasserom.	Analysene av intervjuene tyder på at undervisningen på campus ikke evner å problematisere handlingstvungen. PPU (praktisk-pedagogisk utdanning) har lite tilpasset opplæring mot flerkulturelle klasserom.
Rasisme som tema i norsk skole – Analyser av læreplaner og lærebøker og perspektiver på	Drøfte hvordan rasisme behandles i lærebøker for samfunnskunnskap.	Analyse av læreplaner og lærebøker	Historiebøkene anvender en biologisk forståelse av rasisme, gir elevene få inntrykk av at rasisme er et	Undervisning om rasisme på den ene siden bør ta nye rasistiske strømninger på alvor og tilby

<p>undervisning</p> <p>Forfatter: Åse Røthing</p> <p>2015</p>			<p>fenomen som kan knyttes til minoriteter, og er noe som tilhører fortiden.</p> <p>I bøker i samfunns-kunnskaps er tilnærmingen til rasisme mer variert, men fremstår fremdeles som en biologisk forståelse.</p> <p>Knytter rasisme sammen med fordommer og «utfordringer i det flerkulturelle samfunnet»</p>	<p>elevene innganger til å drøfte og forstå hvordan disse kan ses i sammenheng med klassisk rasisme.</p> <p>Dersom antirasisme som ideal fremstilles som «norsk praksis», norsk kultur og noe som kjennetegner «oss» i Norge, bidrar ikke dette til undervisning om rasisme som problematiserer privilegier for å skape endring.</p>
<p>En utvidelse av begrepet «mangfold»</p> <p>Forfattere: Jorunn Nyléhn og Heidi Biseth</p> <p>2015</p>	<p>Argumenterer for at mangfold finnes i utallige variasjoner. Teoretisk diskusjon av bakenforliggende årsaker til mangfold i klasserommet.</p>	<p>Teoretisk diskusjon</p>	<p>Viser at det er mulig å bevege seg utover ofte brukte kategorier i samfunns-vitenskap for å få en dypere forståelse av mangfold.</p>	<p>Denne tilnærmingen bidrar til at temaet blir ytterligere komplisert. Utfordrer synet på mangfold siden det diskuteres som en menneskelig normaltilstand og ikke et eksotisk trekk ved «de</p>

				andre». Dette kan bidra til vesentlig økt forståelse av elevene som individer og dermed bidra til å tilpasse opplæringen
<p>A critical analysis of an innovative approach: a case of diversity in Norwegian education:</p> <p>Forfattere: Tony Burner og Heidi Biseth</p> <p>2016</p>	<p>Utforske hvordan lærere som deltar i et innovativt program i Norge ser på og arbeider med mangfold i skoler og barnehager og hvordan deres forståelse av mangfold samsvarer med utdanningsmyndighetenes forståelse</p>	<p>Spørreskjema og intervju</p> <p>«Mixed Methods»</p>	<p>Resultatet fra spørreundersøkeviser viser at nesten halvparten av informantene forbinder mangfold med forskjeller, kultur og religion.</p> <p>Innvandrere er de som utgjør mangfold.</p> <p>Flerspråklighet er en ressurs for det norske samfunn.</p>	<p>Klasserommene blir mer og mer kulturelt og språklig mangfoldige.</p> <p>Mangfold må adresseres innenfor gruppen av mennesker, istedenfor mellom grupper av mennesker, fordi mangfold er en grunnleggende del av menneskelig utvikling.</p>
<p>Rase og etnisitet, to begreper vi må snakke mer om</p> <p>Forfattere: Audrey Osler og Hein Lindquist</p>	<p>Artikkelen viser at det er en nærmest total taushet i læreplanen (LK06) omkring begreper som rase og rasisme, noe som fører til at lærerne blir fratatt viktige begreper for å håndtere</p>	<p>Intervju</p>	<p>Kan møte utfordringer med økt mangfold i skolen.</p> <p>Erfarer at lærerne trenger språk og rammeverk for å diskutere ulikheter og urettferdighet i</p>	<p>Manglende undervisning om tema rasisme og etnisitet i lærerutdanningen.</p> <p>Språklig, religiøst og kulturelt mangfold</p>

2018	problemene med kulturell rasisme og strukturelle ulikheter.		<p>utdanning.</p> <p>Det eksisterer mange former for mangfold og menneskene møter komplekse ulikheter i et politisk vakuum.</p>	<p>beskrives som problem-utfordringer for norsk skole, dette kan ikke gjøres uten også å inkludere en grunnleggende forståelse av ulike former for rasisme.</p>
<p>«Vi er med hverandre fordi vi er utledninger»: om (re)produksjon av kategoriene «utlending og «norsk» i skolen</p> <p>Forfatter: Tina Mathisen</p> <p>2020</p>	<p>Undersøker hvordan (re)produksjonen av kategoriene «utlending» og «norsk» skjer i skolen, og om denne kan forstås som uttrykk for en resialiseringsprosess.</p> <p>Realiseringsprosess forstås her som en sammenveving av ideer, normer og sosiale praksiser, der implisitte forestillinger om rase naturlig gjør koblinger mellom hvithet og norskhet.</p>	Intervju	<p>Den som ikke behersker majoritets-språket blir gjerne undervurdert og antatt annerledes, men den som har tilegnet seg språket antas å ha samme referanse-rammer og fremstår som mer like.</p> <p>Språk er en markør for norskhet, men også hvordan kategorien «utlending» naturaliseres og ses som logisk på bakgrunn av utseende</p>	<p>I analysen gjorde hun tre sentrale faktorer som kan forstås som elementer i en realiseringsprosess: romlig separasjon, hudfarge og språk.</p> <p>De har hun brukt til å undersøke hvordan disse virker sammen og bidrar til «internalisering» av subjektposisjonen «utlending».</p> <p>Dette kan skje gjennom hverdagslige møter</p>

				<p>som ikke gir ungdommene bekreftelse på eget selvbylde, men heller reproducerer forestillinger om dem og posisjonerer dem i samlekategorien «utlending». Noe av dette kan komme med at de ser annerledes ut og derfor plasseres i kategorien «utlending» selv om de prater og tenker på norsk.</p>
<p>PPU-studenters oppfatning om elevenes flerspråklighet som ressurs i alle fag</p> <p>Forfattere: Jorun Hegna & Heike Speitz</p>	<p>Diskuterer lærerstudentenes oppfatninger om og erfaringer med flerspråklighet i skolen.</p>	<p>Spørreundersøkelse og fokus - gruppeintervju</p> <p>«Mixed Methods»</p>	<p>Resultatet fra spørreundersøkelsen tyder på at flertallet av studentene knytter begrepet flerspråklighet i stor grad til elever med norsk som andrespråk og manglende norsk ferdigheter.</p>	<p>Endringer i samfunnet gir nye utfordringer i skolen, og selv om resultatene i undersøkelsen ikke kan generaliseres bekrefter de at flerspråklighet er et område som trenger mer</p>

2020			<p>Informantene ønsker å ta et ansvar for elevenes språkopplæring og uavhengig av fag og mener at det er alle læreres ansvar å ta ansvar for elevens grunnleggende språkferdigheter i norsk.</p> <p>Resultatet fra intervjuene er at informantene stiller seg positive til bruk av forskjellige morsmål som hjelpespråk. De ser det som hensiktsmessig for eleven å bruke eget morsmål i en overgangsfase, til de utvikler et funksjonelt norsk språk.</p>	<p>kunnskap og forskning.</p> <p>Lærerutdanningen må være i stand til å gi et kunnskapsgrunnlag slik at studenter i alle fag er forberedt på å møte elevenes flerspråklige kompetanse og ta i bruk deres flerspråklighet som en ressurs.</p> <p>Med et samfunn i rask endring, med økt internasjonalisering, mobilitet og globalisering vil flerspråklighet bli mer en norm enn unntaket.</p>
------	--	--	--	---

4.2 Presentasjon av resultater innen hovedtema

I resultatkapittelets andre del presenterer jeg resultatene innen de seks hovedtemaene som ble identifisert gjennom den tematiske analysen. Tematisk analyse egner seg godt for å orientere seg i et så stort materiale som en litteraturgjennomgang er (Anker, 2020, s. 40). Ved å se på meningsinnholdet i de forskjellige artiklene som er inkludert i studien får jeg en utvidet forståelse av tematikken. Det er derfor viktig at artiklene vurderes i relasjon til hverandre. Tema adresserer valgt tematikk, altså «elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever som en ressurs i skolen». De valgte artiklene vil hjelpe å svare på studiens tematikk. Dette trekker inn flere relevante aspekter i skolen, som mangfold, demokrati, medborgerskap, flerspråklighet og etnisitet, der mangfold, flerspråklighet og etnisitet ofte henger sammen.

4.2.1 Flerkulturalitet/flerkulturelle

Første hovedtema er flerkulturalitet/flerkulturelle, siden studien handler om flerkulturelle elever er dette et sentralt tema i ti av ti inkluderte artikler i studien. Alle de inkluderte artiklene nevner dette med flerkulturalitet, der noen inkluderte artikler har fokus på hvordan det kan være en ressurs i skolen og samfunnet. I noen av artiklene er det relevant fordi de har tatt utgangspunkt i flerkulturalitet som tema eller at de har undersøkt noe rundt dette med flerkulturalitet.

Studien til Røthing (2015) som drøfter hvordan rasisme behandles i lærebøker for samfunnsfag har kommet frem til at bøkene anvender en biologisk forståelse av rasisme, dette gjør at elevene får et inntrykk av at rasisme er et fenomen som knyttes til minoriteter. Rasisme og fordommer knyttes også ofte til utfordringer i det flerkulturelle samfunnet.

I artikkelen til Dyrnes, Johansen og Jónsdóttir (2015) åpner sammendraget med «Dagens skole trenger profesjonelle lærere til det flerkulturelle klasserommet.». Dette viser til at det er viktig å beherske «flerkulturelt klasserom» i dagens og fremtidens skole. Videre sier informantene (PPU-studentene) i studien at de ønsker at skoleledere der de har et bredt mangfold av kulturer kommer og snakker med dem, og informerer om hvordan de håndterer situasjoner i klasserommet og på skolene. Det er et ønske om at man skal ha mer fokus og økt kompetanse i tema et flerkulturelt klasserom. Da informantene omtalte det flerkulturelle klasserommet kom det også frem hva som var viktig å kunne beherske. De kom frem til detaljerte kunnskaper om elevene som gjør at de kan løse og hjelpe med hverdagslige utfordringer. For eksempel ha alternative pølser for de som ikke spiser vanlige grunnet

religion. Det informantene følte de manglet var en del med tilpassing for kulturelle behov.

Det at PPU-studentene ønsker mer om tilpassing for kulturelle behov og at skole- og klasseledere utdyper hvordan de jobber med flerkulturelle klasserom og situasjoner viser at dette er viktig kunnskap å beherske som en profesjonell lærer. Flerkulturalitet bør brukes som en ressurs der elevene får dele om sin kultur og språk og lære klassen om sin kultur. Dette er en fin måte å vise frem flere kulturer i klassen. Eleven som presenterer vil få delt sin kultur med de andre elevene, og vist den frem til klassen. Ingen av de inkluderte artiklene inneholder funn der elever med innvandrerbakgrunn eller flerkulturelle elever representerer noe negativt eller er et problem for samfunnet eller skolen.

4.2.2 Mangfold

Det neste hovedtema i studien er mangfold, som henger sammen med flerkulturalitet. I de inkluderte artiklene er mangfold sentralt i syv av de ti artiklene.

I en flerkulturell skole eller et flerkulturelt samfunn vil det være et bredt mangfold i form av kulturer, flerspråklighet og etnisitet, noe som bidrar til mangfold, men det er ikke de eneste årsakene til mangfold. Som nevnt i teori kapittelet kan mangfold også være personlighet, religion eller legning (Nyhlén & Biseth, 2015). I denne studien har jeg hatt søkelys på elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever, som er mangfoldet jeg har sett etter i de inkluderte artiklene. Dagens skole og samfunn er flerkulturell, det er mange forskjellige kulturer i skolen og samfunnet og det bidrar til et bredt mangfold i samfunnet og skolen.

I artikkelen til Nyhlén og Biseth (2015) skriver de at «*Mangfold og flerkultur ses på som en samfunnsmessig berikelse og ressurs på den ene siden, og ses på som en samfunnsmessig utfordring og et problem på den andre siden.*». Dette deler mangfold diskursen opp i de som ser på det som et problem og de som ser på det som en ressurs. Det trekker oss mot det Hauge (2014) skriver om den problemorienterte og den ressursorienterte skolen. De skolene som ser på mangfold som et problem og en unntakstilstand som de må leve med til den går over, og den ressursorienterte som ser på mangfold som en ressurs. I artikkelen til Burner og Biseth (2016) skriver de «*linguistic, and cultural diversity as something natural and positive in contemporary kindergartens and schools*».

Mangfold er mer enn bare kultur og hudfarge, og i de inkluderte artiklene nevnes det flere ganger at mangfold ikke bare er det man ser. Det kan være personlighet, religion og legning. I

skolen er det et bredt mangfold og det nevnes flere ganger i forskjellige artikler at dette er noe lærerne må bruke som en ressurs for eksempel i Nyhlén og Biseth (2015) sin artikkel. Det at klassen har mange forskjellige kulturer, religioner og personligheter gjør det mulig å få innsyn i andre kulturer og religioner ved å delta i undervisningen. Mangfold er også en god ressurs når det kommer til en demokratisk utdanning, der man for eksempel må respektere andre meninger og holdninger (Biseth, 2012, s. 250)

4.2.3 Demokrati

En demokratisk utdanning er relevant med tanke på at elevene skal tilegne seg kunnskap og holdninger for å kunne delta i et demokratisk samfunn. Dette er kunnskap og holdninger de tilegner seg på skolen. Ved elevdeltagelse i for eksempel elevråd, kan dette være med på å hjelpe elevene til å tilegne seg kunnskap og erfaringer som er starten på en demokratisk utdanning. Demokrati er det tredje hovedtema og et viktig aspekt i utdannelsen til barn og ungdom. Demokrati er inkludert i fem av ti i de inkluderte artiklene.

I artikkelen til Osler og Lindquist (2018) skriver de «*Lærerutdannere må arbeide tett med undervisning på praksisskoler, slik at interkulturell utdanning (utdanning for demokrati og mangfold) også blir verdsatt og prioritert i skoler og barnehager*». Dette er sentralt for demokrati og medborgerskap samt mangfold. Elevene skal få kunnskap og holdninger de trenger for å kunne delta demokratisk i samfunnet og sette pris på mangfoldet i et flerkulturelt samfunn.

Solhaug (2012) skriver om ikke-vestlige innvandrerstudenter og hvordan de forholder seg til politikk og demokrati. Etnisk norske er personer som er knyttet til landet av andregrunner enn statsborgerskapet (Schackt, 2021), mens en innvandrer er personer som har selv innvandret til landet eller har foreldre som har innvandret (Statistisk sentralbyrå, 2023). Resultatene han kommer frem til viser at de har samme tillit til politikerne som innfødte norske studenter, men viser imidlertid mindre interesse for politisk deltagelse, men at de er mer støttende for demokratiet. Solhaug konkluderer med at ikke-vestlige innvandrere har opplevd politisk maktesløshet som muligens kan være en årsak til manglende interesse for å delta i politikken. Han nevner også at de føler på rollen som «gjest» som ikke er ment skal delta i politikken. Han skriver også at det er et kulturelt gap som gjør at de frykter deltagelse grunnet konsekvensene. Det at de føler på en frykt er selvsagt ikke sånn det skal være. En årsak til

dette kan være at de ikke har vært gjennom den norske skolen som har fokus på dette med demokrati og medborgerskap. Skolen har det demokrati oppdrag der elevene skal tilegne seg kunnskaper om demokrati og lære om deltagelse, slik at demokratiet blir ivarettatt i de fremtidige generasjoner. Det er ingen som skal frykte å delta i politiske og demokratiske valg. Studien til Solhaug handler om ikke-vestlige innvandrerstudenter som kan komme fra land der man ikke har den samme yringsfrihet og valgfrihet som man har i Norge, kombinert med at de ikke har den samme utdanningen for og gjennom demokrati kan også være en årsak til frykten for deltagelse. Det kulturelle gapet er også noe som kan henge igjen fra landet de har innvandret fra. Det er ikke alle ikke-vestlige land hvor kvinner har stemmerett, like rettigheter for kvinner og menn, og det kan være land som har en vanskelig politisk bakgrunn der de har dårlige erfaringer med deltagelse i politikk og demokrati. De kan ha erfaringer fra at seg selv eller fra familien hvor deltagelse i politikken har fått konsekvenser. Som lærer kan man kompensere dette med elevene, det å prøve å gi dem nødvendig kunnskap og holdninger for å kunne delta demokratisk i samfunnet og tolerere andres meninger og synspunkter. Det å bruke flerkulturelle elever til en ressurs til medborgerskap og bruke mangfoldet positivt i klasserommet.

Solhaug (2012) peker på flere faktorer som kan påvirke det politiske engasjementet blant ikke-vestlige innvandrere. Den politiske maktesløsheten kan skyldes manglende kunnskaper om det politiske systemet i Norge, språkbarriere eller en generell opplevelse av at deres stemmer ikke har noen innflytelse på politikken. Gjesterollen som kan skyldes det kulturelle gapet kan gjøre at innvandrere ikke ser det som sin plikt å delta demokrati og i politiske prosesser. De faktorene som nevnes ved deltagelse kan være utfordrende å rette på, men med demokrati og medborgerskap på skolen vil fremtidige generasjoner besitte mer kunnskap og forhåpentligvis delta mer i slike prosesser. Det er ingen garanti for dette, men mulighetene er bedre siden det er en del av læreplanen at elevene skal lære om demokrati og medborgerskap slik at de utvikler nødvendig kunnskap for deltagelse.

4.2.4 Medborgerskap

Demokrati og medborgerskap henger sammen, elevene skal kunne delta demokratisk og som gode medborgere. Sammen er demokrati og medborgerskap en del av kompetanseløftet i 2020. På lik linje med demokrati handler også dette hovedtema om at elevene skal tilegne seg kunnskap og holdninger for å kunne delta demokratisk i samfunnet.

I artikkelen til Nyhlén og Biseth (2015) skriver de «*Det tillegger også skolens mandat å bygge elevens forståelse for og innsikt i mangfoldet i samfunnet, noe som bidrar til at elevene kan bli medborgere som håndterer stadig mer komplekst samfunn*». Skolen og lærerne må bygge denne forståelsen slik at elevene blir gode medborgere og kan håndtere samfunnet. Samfunnet og skolen er flerkulturell noe som gjør at samfunnet blir mer komplekst. Videre skriver Nyhlén og Biseth (2015) «*Lærere trenger å forholde seg til komplekse mellommenneskelige interaksjoner. «Lærere må kunne tilrettelegge undervisningen for en rekke ulike elever med forskjellig læringspotensial*». Som en god medborger må man tolerere andres meninger og synspunkter, i et komplekst samfunn kan dette være utfordrende. Som lærer kan man heller ikke garantere at elevene blir gode medborgere, men elevene har krav på å få innsyn og tilrettelegging i medborgerskap.

I artikkelen til Westerheim og Hagatun (2015) skriver de hovedsakelig om «romelever», og om at Oslo kommune i 2012 har satt i gang et prosjekt som skal styrke forholdet mellom «romelever» og utdanningssystemet slik at de i denne gruppen får utdanning og utdanner seg til gode medborgere. Ifølge Westerheim og Hagatun er mange voksne «rom» er analfabeter og ordningen skal hjelpe barn og unge til utdanning og medborgerskap. Dette er et tiltak for å gi flere «rom» muligheten til utdanning og derved muligheten til å bli god medborger.

4.2.5 Flerspråklighet

Flerkulturalitet og flerspråklighet henger tett sammen, ofte er flerkulturelle elever også flerspråklige elever. De kan ha flere kulturer og med en annen kultur enn majoritetskulturen kommer det ofte et annet morsmål. Dette er et relevant hovedtema i en studie som omhandler elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever. Som det femte hovedtema er det sentralt i tre av ti inkluderte artikler.

I artikkelen til Hegna og Speitz (2022) hadde de fleste informantene bakgrunn fra skolen og åtte av ti hadde erfaring fra arbeid på skole. Av de som hadde erfaring fra arbeid på skole opplevde de at noen av elevene fikk flerspråklig opplæring slik at de skulle få en større faglig forståelse og mestring siden de fikk bruke morsmålet. I denne studien var informantene

positive til å bruke morsmålet som hjelpespråk i opplæringen, og at det var hensiktsmessig å bruke eget morsmål i en overgangsfase, frem til de hadde utviklet et funksjonelt norsk språk. De etterlyste imidlertid konkrete eksempler på hvordan de kunne bruke elevers flerspråklighet som en ressurs i klasserommet. Det å beherske flere språk er en ressurs for samfunnet og henger sammen med det å være flerkulturell. Ved å beherske et flerkulturelt klasserom vil man kunne beherske et flerspråklig klasserom.

I artikkelen til Burner og Biseth (2016) nevnes det i resultatkapittelet at «multilingualism is to be considered an asset for the Norwegian society». Globaliseringen gjør at det å være flerspråklig er en ressurs i skolen og samfunnet. For eksempel kan man kommunisere med mennesker rundt om i verden og spesielt i land hvor de ikke lærer engelsk på skolen. Det å beherske flere språk enn de skandinaviske og engelsk er en ressurs, man vil da beherske et språk som kanskje ikke så mange andre behersker, noe som er meget positivt.

4.2.6 Etnisitet

Etnisitet er et sentralt tema i fem av ti inkluderte artiklene. Etnisitet knytter personer til en identitet ut fra andre kriterier enn statsborgerskapet (Schackt, 2021). Etnisitet, flerkultur og flerspråklighet henger ofte sammen. Elever med en annen etnisitet vil ofte ha en annen kultur og et annet morsmål enn majoriteten. For eksempel en etnisk kenyaner vil ha et annet språk og en annen kultur enn en som er etnisk norsk.

Nyhlén og Biseth (2015) skriver at etnisitet er et begrep som ofte brukes for å skape skillelinjer mellom grupper. For eksempel etniske pakistanere og etniske kenyanere. Etnisitet er relevant mot flerkulturalitet siden det ofte bringer med en annen kultur og et annet språk. Røthing (2015) skriver at det er etniske skillelinjer som skiller tydelig mellom ideal og praksis. «*Dersom antirasisme som ideal framstilles som «norsk praksis», norsk kultur og som noe som kjennetegner «oss» i Norge, bidrar ikke dette til undervisning om rasisme som problematiserer privilegier for å skape endringer»*

Westerheim og Hagatun (2015) skriver om at mangfold knyttes til kultur og etnisitet. To av disse artiklene handler hovedsakelig om mangfold, men likevel har etnisitet fått en plass i teksten deres. Dette viser at etnisitet, mangfold og flerkulturalitet henger sammen.

En gruppe mennesker kan oppleve at de ikke føler seg som «norske» eller «utlendinger», de kan være født i Norge ofte med én norsk forelder. Denne gruppen mennesker kan føle på at de har en svak tilhørighet til flere land og kulturer, men ingen sterk tilhørighet til et land eller en kultur. De kan føle at de verken tilhører kategorien «norsk» eller kategorien «utlending», og kan føle at de ikke finner sin plass og kjenner på følelser av annerledeshet. Dette er ingen god følelse, det å føle at man ikke passer inn bare fordi man er annerledes. For eksempel hvis man spiller «norske» mot «utlendinger» på fotballbanen vil denne gruppen mennesker i teorien tilhøre begge lag. Fotballbanen skal være et fristed for barn og unge, ikke en arena de skal føle på annerledeshet eller være usikre, der skal de ha det gøy og være med venner. I noen settinger er de norske og i andre settinger er de utlendinger. Denne gruppen mennesker som befinner seg midt mellom flere kulturer og land kan oppleve problemer med å finne sin plass, sin gruppe og ha en sterk tilhørighet til en kultur eller et land.

Osler og Lindquist (2018) skriver at rasisme og etnisitet ikke inngår i det obligatoriske faget pedagogikk og elevkunnskap og skriver videre at språklig, religiøs og kulturelt mangfold er problemutfordringer for norsk skole, og at denne utfordringen ikke kan gjøres uten å inkludere en grunnleggende forståelse av ulike former for rasisme. Innføring av rasisme og etnisitet i læreplanen i faget pedagogikk og elevkunnskap ville vært til stor hjelp for lærerstudentene, slik at de er kompetente når de står i klasserommet og har kunnskap til å håndtere situasjoner som kan oppstå (Osler og Lindquist, 2018).

I Mathisen (2020) sin artikkel skriver hun at «*Forskere innen kritisk rase- og hvithetsstudier hevder imidlertid at etnisitetsbegrepet kan være problematisk fordi det ofte skjuler ulikhetsskapende prosesser som forgår på grunn av forestillinger om menneskelige egenskaper knyttet til utseende.*». Dette kan relateres til det Nyléhn & Biseth (2015) skriver om at lave forventinger om en elev kan skape stress, noe som påvirker arbeidsminnet og gjør at prestasjonen kan reduseres med inntil 30%. Fordommer mot andre etnisiteter enn majoriteten kan skape et stress, noe som gjør at eleven skårer dårligere på for eksempel kartleggingsprøver. Der fordommer om utseende gjør at lærer har lave forutsetninger som skaper stresset, noe som påvirker arbeidsminnet til eleven.

4.3 Likheter og ulikheter i de inkluderte artiklene

Denne delen av kapittelet vil handle om de inkluderte artiklene. Jeg skal se på de inkluderte artiklene, se om det er noen likhetstrekk, om noen skiller seg fra hverandre og om det er diskusjon rundt aspekter i tema. De inkluderte artiklene omhandler elever med innvandrerbakgrunn og/eller flerkulturelle elever. Hvilke hovedtemaer de forskjellige artiklene går under er presentert i tabell 6.

4.3.1 Likheter

Dette delkapittelet belyser likheter i de inkluderte artiklene. Tabell 6 viser tydelig hvilke artikler som handler om de forskjellige hovedtemaene. Der kan man se at flerkulturalitet/flerkulturelle er relevant for alle de inkluderte artiklene, og siden masteroppgaven omhandler elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever er det naturlig at det hovedtema er sentralt i alle de utvalgte artiklene.

Det er flere likhetstrekk i artiklene, noe som fremgår av tabell 6 som presenterer hvilke hovedtemaer de forskjellige artiklene inneholder. Videre er de forskjellige studiene gjennomført på ulike måter, men mange av dem har samme metode. Den metoden som går mest igjen er en form for intervju, enten med grupper eller med enkelt personer. De fleste av artiklene har relativt lik tematikk, der de omhandler alle elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever. De skriver alle om hvorfor det er viktig, og at det er bra, med flere kulturer i samfunnet for eksempel artikkelen til Nyhlén og Biseth (2015) og Burner og Biseth (2016). Det er ingen av de inkluderte artiklene som skriver noe om at elever med innvandrerbakgrunn eller flerkulturelle elever er en utfordring eller et problem, men derimot at det er en ressurs og noe positivt for skolen, samfunnet og for en demokratisk utdanning. Toleranse for andres meninger og synspunkter, samt det som står i opplæringsloven er viktig for at elevene utvikler seg til gode demokratiske borgere. Artiklene behandler først og fremst dette med flerkulturelle som ressurs i skolen og samfunnet.

4.3.2 Ulikheter

Delkapittelet vil handle om ulikhetene mellom de inkluderte artiklene. Artiklene omhandler alle den samme tematikken, men de fokuserer på ulike aspekter rundt dette med elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever.

Innholdet i de forskjellige artiklene er ulikt, der noen har søkelys på mangfold, noen har søkelys på politisk interesse og andre undersøker begrepene «utlending» og «norsk» i skolen. Søkelyset har vært noe ulikt siden de skriver om forskjellige ting og har valgt forskjellige metoder for å tilegne seg data. Det er forskere som har brukt «mixed methods», der de har brukt intervjuer og spørreskjema som skiller seg fra de andre metodene som er brukt for innsamling av data i de andre inkluderte artiklene.

Hvis jeg skal trekke frem en klar ulikhet ved artiklene som er inkludert så er det innholdet. De omhandler alle forskning på forskjellige aspekter, men under samme tema, noe som også er grunnen til at de er valgt for å besvare tematikken i min oppgave. De gir et bredt aspekt inn mot tematikken for min masteroppgave. De inkluderte artiklene dekker den viktigste delene av tema, som er flerkulturalitet som en ressurs i skolen og demokrati og medborgerskap. To av artiklene intervjuer lærerstudenter om tema flerkulturelt klasserom og flerspråklighet som ressurs i skolen. Disse to artiklene er ulike på den måten at de intervjuer fremtidige lærere. Artiklene gir forslag og ønsker om hva de savner på campus. Artiklene er ulike av flere årsaker. Noen ser på elever med innvandrerbakgrunn og deres tanker rundt politikk, noen ser på mangfold, andre på flerkulturelle klasserom og flerspråklighet som ressurs på skolen. Siden artiklene først og fremst ser på flerkulturalitet som ressurs, er metoden og det de har søkelys på de største ulikhetene mellom dem.

4.3.4 Artiklene som skiller seg ut

Av de inkluderte artiklene var det noen som skilte seg ut. For eksempel artikkelen: En utvidelse av begrepet «mangfold» av Nyhlén og Biseth (2015). De skriver hovedsakelig om mangfold, men de tar også med mye annet som er viktig og relevant for arbeidet som lærer. De skriver om fordommer og lave forventinger og at dette kan redusere prestasjonen til elever. De tar også for seg bakenforliggende årsaker til mangfold i klasserommet, og de bruker naturvitenskaplige og samfunnsvitenskaplige perspektiver på mangfold for å gi en utvidet forståelse av begrepet, der de diskuterer etnisitet, kultur, personlighet, og intelligens som kilder til mangfold. De ønsker å bygge ut mangfoldbegrepet noe de klarer på en god måte og klarer å vise at mangfold er en viktig del av det å være et menneske.

Artikkelen er fra 2015 og viser at det er en pedagogisk sammenheng slik at den skal gi innsikt i mangfold, noe som skal bidra til en ytterligere profesjonalisering av lærerrollen. Artikkelen drøfter kildene til mangfold for å gi en dypere forståelse av at mangfold er en del av å være menneske. Artikkelen var også en av de første jeg leste siden den ble gitt av veileder tidlig i prosessen, og jeg synes kvaliteten på artikkelen var så bra at jeg tidlig valgte å inkludere den.

Artiklene til Biseth og den som er nevnt her, er den som er mest relevant for oppgavens tematikk og gir en god forståelse av begrepet mangfold.

To andre artikler som skiller seg ut er de med PPU-studentene, i den ene artikkelen intervjuer de lærerstudenter om flerkulturelle klasserom (Dyrnes, Johansen & Jónsdóttir, 2015), og i den andre ser de på flerspråklighet som ressurs i alle fag (Hegna & Speitz, 2020). Disse artiklene har en annen vinkling der de intervjuer fremtidige lærere om hvordan de oppfatter fenomenene flerkulturelle klasserom og flerspråklighet i alle fag. I artikkelen til Dyrnes, Johansen & Jónsdóttir (2015) belyser de tema flerkulturelle klasserom. Informantene er studenter og fremtidige lærere, og de kommer med ønsker om mer undervisning om flerkulturelle klasserom på campus. De opplever at de savner slik undervisning, at undervisningen på campus ikke forbereder dem til de utfordringene de kan møte i et flerkulturelt klasserom. Dagens samfunn er flerkulturelt, noe som skolen også er, så det at de ønsker og trenger mer undervisning i et slikt tema er forståelig, da de ønsker å være best mulig forberedt for jobben som lærer. Det at artikkelen er skrevet fem år før demokrati og medborgerskap ble en del av læreplanen er et tegn på at det var et viktig tema lenge før det ble en del av læreplanen.

Artikkelen til Hegna og Speitz (2020) handler om flerspråklighet som ressurs i alle fag. Dette er den andre studien som er inkludert der informantene er studenter og fremtidige lærere. Denne artikkelen er fra samme år som demokrati og medborgerskap ble en del av læreplanen. Artikkelen gir en innføring i flerspråklighet som fenomen og drøfter i hvilken grad PPU-studentene mener studiet forbereder dem på å bruke flerspråklighet som en ressurs. De skriver at flerspråklighet de siste årene blitt et sentralt kunnskapsområde innen opplæringen på bakgrunn av samfunnsendringer. Artikkelen tar opp et viktig tema, det å bruke flerspråklighet i alle fag for å møte elevens kompetanse og bruke det som en ressurs. Hensikten med studien var å undersøke hva PPU-studentene vet, tenker og tror om elevens flerspråklighet, og dette får de tydelig frem og artikkelen er godt skrevet og vinklingen med å intervjuer lærerstudenter gjør at den skiller seg ut.

Den siste artikkelen som skiller seg ut, er artikkelen til Solhaug (2012). Han skriver om innvandrerstuderter og politikk. Deres deltagelse i politikk og hva de tenker rundt demokratiet. Dette er en artikkel som skiller seg ut fordi den utelukkende handler om demokrati og medborgerskap. De andre artiklene har mer fokus på dette med å være

flerkulturell og på mangfold, mens denne artikkelen tar for seg det politiske og ikke-vestlige innvandrere. Det Solhaug har kommet frem til i studien er også interessant. Artikkelen viser at ikke-vestlige innvandrere stoler mer på demokratiet, og er positive til politikk, men at de viser mindre interesse for å delta i politikken. Denne artikkelen skiller seg også ut på grunn av alderen, da den er den eldste av de artiklene jeg har valgt å inkludere.

Artikkelen Nyhlén og Biseth (2015) om mangfold skiller seg ut fordi den er svært relevant for arbeidet som lærer og den gir en utvidet forståelse av begrepet «mangfold», som er hensikten med studien deres. De to artiklene med PPU-studentene skiller seg mer ut, fordi informantene er lærerstudenter, samtidig som de er to interessante studier som besvarer to viktige temaer i norsk skole. Siden det er lærerstudenter som er informanter gir artiklene et innsyn i hva som mangler i lærerutdanningen og hva som kan være lurt å innføre slik at fremtidens lærere er best mulig rustet til arbeidet i et flerkulturelt klasserom til å bruke flerspråklighet i skolen som en ressurs i alle fag. De kommer med gode forslag om hvordan skolen kan løse dette ved å ha mer fokus på flerspråklighet i faget pedagogikk og elevkunnskap. Dette er et obligatorisk fag for alle på lærerutdanningen. Solhaug (2012) sin artikkel er også en spennende artikkel om ikke-vestlige innvandrere og politisk deltagelse og interesse. Den handler utelukkende om demokrati og politikk, og dette er årsaken til at den skiller seg ut.

Det er ingen uenighet mellom artiklene, de ser alle på mangfold og flerkulturalitet i en eller annen form. De er også enige om at det er bra for samfunnet og skolen med flere kulturer som lever sammen. Det er ingen av de inkluderte artiklene som skiller seg ut ved å se på mangfold og flerkulturalitet som en utfordring eller et problem i verken skolen eller samfunnet. Studiene viser at det er positivt med flerkulturalitet.

4.4 Metodekritikk og gjennomføring

Metoden jeg valgte for masterprosjektet var litteraturgjennomgang. I dette delkapittelet vil jeg utøve en kritisk vurdering av min gjennomføring av metoden. Metoden er beskrevet i kapittel 3, der har jeg beskrevet metoden litteraturgjennomgang og jeg har beskrevet hvordan jeg har gått frem for å samle inn data og hvilke artikler jeg har valgt å inkludere.

Siden metoden går ut på å se på andres forskning, gjør det at jeg velger hvilke artikler som skal inkluderes og hvilke som ikke skal være med. I denne prosessen er det viktig ikke bare å

velge studier som underbygger mine meninger og synspunkter om tema jeg skriver om, «cherry picking». For eksempel å lete etter artikler som samsvarer med det jeg ønsker å få frem med studien. Jeg vil ikke si at jeg har gjort dette, men jeg har valgt artikler utfra det jeg tror kan hjelpe meg med å besvare problemstillingen. Jeg har ingen inkluderte artikler som mener at elever med innvandrerbakgrunn eller flerkulturelle elever er en utfordring eller problem i skolen, men det skyldes at jeg ikke har funnet noen slike artikler i mine søk. Siden min problemstilling er å se på elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever som ressurs har jeg søkt deretter, og med bistand fra bibliotekar.

Ved å åpne opp søkeordene ville det kunne komme opp noen treff på artikler som samsvarer med inklusjonskriteriene som jeg satte, men som også fokuserer mer på utfordringene. Derved ville tema «elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever som ressurs» bli belyst fra flere sider. Jeg prøvde å finne litteratur og artikler som belyser for eksempel hvordan de kan ses på som en utfordring eller et problem, men ved bruk av databasen Idunn fant jeg ingen relevante treff og ikke noe jeg kunne inkludere i studien. Jeg prøvde å søke på flerkulturelle elever i skolen og flettet inn utfordring og problem, men fant ingen som kunne være aktuelle å ta med. Det å få med en slik artikkel kunne vært interessant for tematikken til oppgaven. Det å få belyst tema fra flere sider kunne muligens gjort studien mer interessant. Dette ville underbygd sitatet fra Nyléhn og Biseth (2015) sin artikkel om de som ser på det som en samfunnsmessig berikelse, og et problem og utfordring på den andre siden, blitt mer underbygd siden jeg muligens ville belyst delen om problem og utfordring. Jeg har imidlertid valgt å fokusere på hvordan disse elevene kan være en ressurs i skolen og oppgavens tematikk er derfor: «elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever som en ressurs i skolen».

Det neste jeg kan være kritisk til er at de fleste artiklene jeg har funnet og inkludert i studien er fra samme database, og at alle handler om norsk skole. Et stort flertall av de utvalgte artiklene er funnet på Idunn, som er den databasen jeg behersker best og hvor jeg fant flest relevante artikler. Idunn var databasen jeg erfarte jeg behersket best med avgrensning og fletting av søkeord. Jeg søkte i andre databaser også, men de treffene jeg fikk der passet ikke helt inn i studien. Masteroppgaven handler om norsk skole og elever i Norge, noe som også er litt av årsaken til at jeg valgte å forholde meg til Idunn og ikke en av de databasene hvor jeg fant litteratur fra andre deler av verden. Det å bruke artikler skrevet på engelsk og norsk, av norske forskere, og om norsk skole var et bevisst valg, fordi det er det jeg ønsket å forske på,

og det er der jeg skal jobbe i fremtiden. Ved å bruke artikler fra flere land ville det gitt studien en større bredde, men da ville den ikke vært så relevant for min fremtidige jobb i norsk skole. En studie som er mer omfattende og ser på hvordan det er i flere land vil være en tyngrer studie å gjennomføre, som muligens vil gi en bedre kvalitet og validitet. Validitet er hvor godt resultatene samsvarer med teorien og andre resultatet på samme tema, hvor gyldig data innsamlingen er (Nyeng, 2021, s. 109). Ved å gjøre en mer omfattende studie og se på forskning fra flere land ville det muligens gjort studien min bedre, men dette ville gjøre gjennomføringen av metoden og innsamlingen av data svært utfordrende og omfattende.

Jeg har valgt å avgrense årstallet på de inkluderte artiklene er fra 2010-2020. Årsaken til dette er at jeg har prøvd å få frem at dette tema var sentralt før det ble en del av læreplanen, og at det fortsatt er et viktig og relevant tema. Ved å ta med flere artikler og øke avgrensingen til 2000-2020, ville dette nok også gjort at studien min ville fått en større bredde og at datamaterialet vill vært større. Jeg ville fått et større tidsrom å hente litteratur fra, noe som hadde økt datagrunnlaget på tema, jeg kunne muligens fått med noen andre synsvinkler som det var skrevet om før 2010 og mulig noen konflikter rundt tema som jeg ikke har fått med på grunn av avgrensingen på årstall. Et større datagrunnlag kunne muligens gi mer nøyaktige resultater. Det å øke tidsrommet på årstall kan også være en faktor mot en større bredde på studien, noe som gjør at man vil få mer forskning og data inn, og da vil man har mer å analysere i ettertid. Mer data inn kan gi mer nøyaktige resultater og reliabiliteten kunne vært bedre. Reliabiliteten vurderes ved å kontrollere at resultatene er konsistente over tid, at noen andre kan gjennomføre en lik studie og få et relativt likt resultat, at dataene som samles inn er holdbare (Nyeng, 2021, s. 105). Det er også mulig å etterprøve forskningsmetoden, som forhåpentligvis vil gi relativt like resultater.

De tre aspektene ved gjennomføring av metoden som er nevnt over er det jeg har vært mest kritisk til i ettertid av datainnsamlingen. Dette er tre aspekter som kunne gitt studien en bedre kvalitet, validitet og reliabilitet. Valgene jeg har gjort er imidlertid begrunnet som at valget med å bruke Idunn som database og ikke en mer intensjonal database, der jeg muligens hadde funnet litteratur som gjelder andre land. Studien omhandler elever i Norge og dette er årsaken til å avgrense inn mot Idunn som database og ikke bruke de andre databasene som er nevnt i metodekapittelet. Avgrensningen på årstall er også bevisst, da dette med å få frem at tema var relevant også før det ble en del av læreplanen. Jeg mener allikevel at de årsaker til inkluderte artiklene svarer godt for seg og at de sannsynligvis hadde vært med uansett hvor omfattende

studien hadde blitt med tanke på å ta med flere artikler og mer internasjonale artikler.

5. Drøfting

Drøftingen handler om flerkulturelle elever og mangfoldet i skolen, ressursorienterte og problemorienterte skoler, foreldresamarbeid og mulige utfordringer man kan møte der. Jeg vil også ta frem utfordringer lærere kan møte med elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever, reelle situasjoner som lærere kan ende opp med å stå i klasserommet eller ved andre anledninger. Problemstillingen i denne studien er:

«Hvordan kan elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever være en ressurs i skolen?»

5.1 Flerkulturalitet og mangfold som ressurs i skolen

I teorikapittelet la jeg frem det teoretiske rammeverket for masterprosjektet. Kapittelet omhandler flere aspekter rundt elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever i skolen, for eksempel den problemorienterte og den ressursorienterte skolen. Jeg skal først drøfte de forskjellige aspektene som jeg tidligere har beskrevet i kapittel to. Siden flere kulturer i samfunnet og skolen bidrar til mangfold har jeg også skrevet om mangfold og James Banks (2009) sine fem dimensjoner som må være til stede for å lykkes med en flerkulturell utdanning.

Det norske samfunnet og den norske skolen er flerkulturell, og det er et bredt mangfold av kulturer og språk i skolen. Dette er noe dagens lærere og fremtidige lærere kommer til å møte i hverdagen, men kan lærerne bruke flerkultur og mangfold som en ressurs i skolen? Når jeg skal svare på dette vil jeg trekke inn deler av det jeg har skrevet i teoridelen av oppgaven. Jeg vil bruke noen av artiklene og temaene som det er referert til der til å hjelpe meg med å besvare dette. De fleste skoleklasser i Norge er flerkulturelle, dette er en ressurs skolen kan ta nytte av. I opplæringen til medborgerskap og en demokratisk utdanning. Biseth (2012) skriver at mangfold fremmer demokrati og flerkulturalitet kan brukes til opplæringen til medborgerskap. En flerkulturell klasse er en klasse med et bredt mangfold av kulturer. Mulighetene for å bruke mangfoldet i klassen som en ressurs til en demokratisk utdanning er derfor til stede.

Flerkulturelle elever er en ressurs for utdanning til medborgerskap, de kan ta med seg ulike perspektiver, erfaringer fra sin kultur, og øke forståelsen for andre kulturer og samfunn. Andre kulturer bringer med seg ulike synspunkter og meninger enn det som er normalt for

majoritetskulturen. Det å lære at man må tolerere andres meninger og synspunkter er noe man må beherske som medborger i samfunnet. I samfunnet er det et bredt mangfold av kulturer, meninger og synsvinkler, som en god medborger må man tolerere at andre ikke har de samme meningene og synsvinklene på ulike aspekter. Toleranse for andres meninger og synspunkter er en viktig egenskap som medborger. Skolen skal legge til rette for at elevene skal bli gode medborgere ved å gi dem innsyn i gode holdninger og kunnskap for å vise toleranse og bli gode medborgere. Det er viktig å skape gode medborgere for å kunne videreutvikle demokratiet (Utdanningsdirektoratet, 2020). Det å ha en toleranse der man godtar andres meninger og utsagn vil komme godt med i diskusjoner og i et demokratisk samfunn. Skolen og samfunnet er demokratiske steder, og skolen er ikke demokratisk bare fordi den befinner seg i et demokratisk land. Skolen har et demokrati oppdrag der de skal utdanne elevene demokratisk og forberede dem på demokratisk deltagelse i samfunnet. En flerkulturell utdanning gir kunnskap, man utvikler egenskaper og holdninger som er nødvendige i et demokratisk liv i et flerkulturelt samfunn (Biseth, 2012, s. 246). Den flerkulturelle utdanningen forbereder elevene på deltagelse i demokratiet.

Klasserommet blir mer og mer kulturelt og språklig mangfoldig. Turner og Biseth (2016) skriver om mangfold i skoler og barnehager og om hvordan lærerne forstår seg på begrepet mangfold. Funnene der viser at halvparten av informantene forbinder mangfold med forskjeller, kultur og religion og at innvandrere er de som bidrar til mangfold. De kom også frem til at flerspråklighet er en ressurs for det norske samfunnet og derved også skolen. De konkluderer med at mangfold må adresseres innenfor gruppen av mennesker istedenfor mellom gruppen av mennesker, fordi mangfold er en grunnleggende del av menneskelig utvikling. Det å se på mangfoldet innenfor gruppen og fokusere på de ulike aspektene for mangfold innenfor gruppen er bedre enn å se på forskjellene på de ulike gruppene. Imidlertid er det mangfoldet innenfor gruppene og de forskjellige ulikhetene de tar med seg, for eksempel kulturen, språket, religionen og personligheten. Alt dette er mangfold. Det er klart at flerkulturelle elever bidrar til mangfoldet i klassen og samfunnet, noe som gjør at det er bedre å se etter ulikhetene de har mellom seg som individer i en gruppe. At læreren i større grad ser individene, og at mangfoldet innad i grupper skal tre tydelig frem, istedenfor mangfoldet mellom grupper (Nyléhn & Biseth, 2015, s. 315).

Det er ikke slik at alle som er fra samme land har samme kultur, de kan ha likhetstrekk i kulturen, men den er ikke helt lik. Siden mangfold er en viktig del av menneskers

grunnleggende utvikling vil en blanding av kulturer, etnisiteter og språk bidra til et større mangfold. Det er elever som har en norsk forelder og en forelder som for eksempel er tysk, denne eleven vil være flerkulturell siden eleven mest sannsynlig har vokst opp med litt norsk kultur hjemme og litt tysk kultur hjemme. Selv om eleven da har vokst opp i Norge vil den fortsatt oppleve tysk kultur siden den har en forelder som er tysk. Det er bare positivt at kulturer blandes og bidrar til enda mer mangfold i skolen og samfunnet. Det at klasserommene blir mer mangfoldige gjør at lærerne må tilpasse seg denne utviklingen slik at elevene får en relevant og god utdanning til å håndtere det komplekse samfunnet vi lever i. Det å bruke mangfold i undervisningen kan være med på å fremme kreativitet siden man får flere forskjellige perspektiver og erfaringer som kan være med på å åpne opp for nye løsninger. Det å adressere mangfoldet innenfor en gruppe mennesker kan være krevende, man kan møte utfordringer med misforståelser som skapes av ulikheter i kulturene og hva som er normalt for dem. Mangfold og flerkulturalitet skal inkluderes i undervisningen, men det er ikke nok bare å påpeke at det er et mangfold av kulturer i klasserommet. Læreren må jobbe aktivt og tilpasse undervisningen slik at det blir brukt som en ressurs.

Dersom klasserommet blir mer kulturelt og språklig mangfoldige vil flerkulturelle elever bidra til å øke bevisstheten om mangfold ved å dele om sin egen kultur eller eget morsmål. Dette kan bygge broer mellom ulike grupper og øke forståelsen for andre kulturer. Flerkulturalitet i skolen er en ressurs for utdanning til medborgerskap, de flerkulturelle elevene fremmer mangfold i klasserommet, og mangfold er en ressurs for en demokratisk utdanning. For at flerkulturelle elever i skolen skal kunne være en ressurs er det viktig at skolen til rette legger for dem, for eksempel å arbeide med fordomsreduksjon noe som er et av stegene til James Banks (2009) om en vellykket flerkulturell utdanning. Det å jobbe med fordomsreduksjon vil gi elevene innsyn i andre kulturer som kan lære dem å respektere ulikheter og ulike synspunkter. En annen ting som kan ha stor betydning er at skolene prøver å være ressursorienterte og ikke problemorienterte, at de prøver å bruke flerkulturalitet som en ressurs i undervisningen. De fem dimensjonene til Banks er en mal på hvordan man kan lykkes med en flerkulturell utdanning. Så det å bruke dem i undervisningen og tenke over hvilke valg man tar som lærer kan være forebyggende for eksempel mot fordommer. Et klassemiljø der elevene får innsyn i mange forskjellige kulturer, vil gi dem den kunnskapen de trenger for økt toleranse, for å bli gode medborgere og for å videreutvikle demokratiet i Norge.

Mangfoldet i dagens samfunn fremmer demokrati. Nyléhn og Biseth (2015) skriver at mangfold er mer enn bare etnisitet og kultur. Mangfold kan også være personlighet, legning og religion. Skolen skal være en demokrati-forberedende arena, og den har et demokratioppdrag der den skal forberede elevene til å delta demokratisk i samfunnet. For at elevene skal kunne opptre demokratisk er det nødvendig at de får innsyn og den kunnskapen som trengs for å kunne være demokratiske. I opplæringsloven (1998 §1-1) står at formålet med opplæringen er at skolen skal fremme demokrati, og opplæringen skal være for og gjennom demokrati.

Westerheim og Hagatun (2015) skriver om mangfolds begrepet i sin studie og de konkluderte med at det var vanskelig å få øye på kritiske perspektiver i satsningen på mangfold. Videre skriver de at det er eksplisitt referert til mangfold av kulturer på gruppenivå og ikke individnivå, at de som skal forske videre på det må se på hva som beskrives når de bruker begrepet mangfold og det påpekes at det kulturelle mangfoldet og flerspråklighet skal anerkjennes. De legger frem at begrepet blir brukt uten en grundig nok refleksjon over hva som egentlig ligger i begrepet. Mangfold er mer enn bare kultur og språk, det er også religion, legning og personlighet (Nyléhn og Biseth, 2015). Det å begrense et begrep som mangfold til bare kultur og språk er en ganske stor avgrensing. Mangfold og flerspråklighet skal anerkjennes, og det er en del av det å være menneske og en del av det som skaper mangfoldet. Mangfoldet i en klasse er derfor mer enn bare kultur og språk, begrepet må utvides til også å gjelde religion, legning og personlighet. Flerkulturalitet og flerspråklighet er imidlertid meget sterke bidragsytere til mangfoldet. Ved å bruke Banks (2009) sine fem dimensjoner kan man arbeide med fordomsreduksjon og integrering av innhold der lærer bruker eksempler på forskjellige kulturer for å illustrere problemstillinger innenfor fagområdet. Det å se kritisk til mangfolds diskursen er nødvendig for å skape en reell og meningsfull satsing på kompetanseheving for mangfold i skolen.

Dagens skole har et bredt mangfold av elever med forskjellige kulturer, personligheter, religion og legning. Som lærer kan man bruke et mangfoldig klasserom som en ressurs til å utdanne elevene demokratisk. Ved å gi dem kunnskapen de trenger om demokrati og demokratiske prosesser slik at de forstår sammenhengen mellom rettigheter og plikter. Mangfold er en styrke i samfunnet vårt, det gjelder også i skolesystemet, det er viktig for demokratiet og det kjennetegner et hvert samfunn (Nyléhn og Biseth, 2015). For å bruke mangfold som en ressurs til en demokratisk utdanning er det nødvendig å forstå hva en

demokratisk utdanning er. En demokratisk utdanning handler hovedsakelig om elevenes evne til å tenke kritisk, utrykke seg fritt og kunne delta i samfunnet på en demokratisk måte, og delta i de demokratiske prosessene i samfunnet for eksempel ved valg. Mangfold er en viktig del av å være et menneske der man for eksempel får synspunkter og meninger fra andre kulturer og etnisiteter. Dette gjør at man må utvikle en evne til å forstå, respektere andre synspunkter, tenke kritisk og for så å kunne utrykke seg. Mangfold er en ressurs som fremmer demokrati fordi den bidrar til å utvide elevenes perspektiver og forståelse for ulike kulturer, religioner, etnisiteter, legninger og personligheter.

Mangfold bidrar til å utvide elevenes perspektiver og forståelse for at mennesker er ulike av flere årsaker som kan være ulike kulturer, språk, etnisiteter eller personligheter. Eksempler på å bruke mangfold som en ressurs i undervisningen kan man se på noen av Banks (2009) sine fem dimensjoner for en vellykket flerkulturell utdanning. Læreren kan bruke eksempler fra et mangfold av kulturer i undervisningen (integrering av innhold), ha fokus på innhold om etniske og kulturelle grupper i undervisningen (kunnskapskonstruksjon), fordomsreduksjon, rettferdighetspedagogikk og styrke skolekulturen. Dette er de fem dimensjonene til Banks og de kan integreres i undervisningen. Ved å inkludere ulike kulturer og perspektiver i undervisningen vil man integrere innhold som er den første dimensjonen. Ved å inkludere andre etniske grupper og kulturer kan dette bidra til å utvide elevenes forståelse av andre kulturer, noe som kan bidra til økt respekt ovenfor de kulturene og etnisitetene. Ved å bruke mangfoldet i klassen og gi de flerkulturelle elevene en mulighet til å fortelle om sin kultur vil de andre elevene lære om deres kultur. Dette kan bidra til å utvikle en forståelse for at kulturer er forskjellige, noe som kan gi elevene en forståelse og aksept overfor andre kulturer. Fordomsreduksjon er også sentralt i et klasserom med bredt mangfold. Lærerne kan bruke undervisningen til å redusere fordommer mot andre kulturer eller legninger og skape gode holdninger og skape et godt menneskesyn. Læreren må tilpasse undervisningen slik at alle elevene føler på mestring og får oppgaver som er tilpasset deres nivå, slik at de holder seg motiverte for å møte på skolen og motiverte for å lære. Den siste dimensjonen til Banks (2009) går på dette med skolekultur, der man kan jobbe med fordomsreduksjon for å motarbeide diskriminering og skape et inkluderende og respektfullt klassemiljø som anerkjenner alle elever uansett kultur, etnisitet og legning. Det å bruke Banks sine fem dimensjoner i undervisningen er noe som vil gjøre at mangfoldet i klasserommet blir brukt som en ressurs, og det er en måte å tilrettelegge for en flerkulturell utdanning i et mangfoldig klasserom.

Muligheten for å møte på utfordringer med mangfold i skolen er til stede, tidligere i oppgaven har jeg gjort rede for at mangfold er mer enn bare kultur, etnisitet og språk. Det er imidlertid et bredt mangfold i skolen og samfunnet og man kan møte på utfordringer med elever i hverdagen. Osler og Lindquist (2018) skriver at man kan møte utfordringer med økt mangfold i skolen, at det eksisterer mange former for mangfold og at det er manglende undervisning om tema rasisme og etnisitet i lærerutdanningen. Mangfold og flerkultur kan bli sett på som en samfunnsmessig berikelse, men også som en utfordring eller problem (Nyléhn og Biseth, 2015). Dette er noe som burde implementeres i faget elevkunnskap og pedagogikk. Skolen er mangfoldig, det er mange forskjellige kulturer og etnisiteter i skolen, til tross for mangfoldige klasserom er det lite fokus på dette i lærerutdanningen. Dette med mangfoldige klasserom er et tema det er viktig å ha en bred kompetanse i, slik at man er forberedt på det man kan møte i klasserommet. På en side er mangfold noe som de fleste ser på som positivt og en viktig del av det å være menneske. På den andre siden er det lite undervisning om hvordan man kan bruke dette som en ressurs i undervisningen og eventuelle utfordringer man kan møte i et mangfoldig klasserom. En flerkulturell utdanning gir kunnskap, man utvikler egenskaper og nødvendige holdninger til et demokratisk liv i et flerkulturelt samfunn (Biseth, 2012, s.249-250). Ingen mennesker er like, noe som gjør at det uansett kultur, språk og etnisitet vil det være et mangfold i samfunnet. I noen settinger er man avhengig av et mangfold, for eksempel i lagidrett er man avhengig at alle har ulike ferdigheter og jobber sammen mot et mål.

Osler og Lindquist (2018) peker på en viktig utfordring i norsk skole som er manglende undervisning om temaet rasisme og etnisitet i lærerutdanningen. Kulturelt, språklig og religiøst mangfold er viktige temaer i norsk skole som gjør at det er viktig at lærerne er forberedt og kompetente til å undervise i det flerkulturelle klasserommet og bruke det som en ressurs i opplæringen. Det er flere grunner til at rasisme er relevant for lærerutdanningen, for å forstå hvordan det kan påvirke enkeltpersoner og grupper. Det å bli utsatt for rasisme kan ha store konsekvenser for personens selvbilde, og dette kan påvirke personens muligheter i samfunnet. Ved bruken James Banks (2009) sine fem dimensjoner kan man arbeide forebyggende for et inkluderende klasserom, arbeide med integrering av kulturer og fordomsreduksjon som er to gode forebyggende tiltak mot rasisme og diskriminering i skolen.

Dagens samfunn er komplekst og det å lære seg å tolerere og respektere andres meninger og synspunkter er noe man må beherske. Det å bruke mangfoldet og det flerkulturelle klasserommet til å lære elevene å delta demokratisk, bli gode medborgere, og elevene med

innvandrerbakgrunn og de flerkulturelle elvene kan være en ressurs i opplæringen. De kan være en ressurs når det kommer til toleranse og respekt, demokrati og medborgerskap. I opplæringsloven står det at opplæringen skal gi innsikt i kulturelt mangfold, noe som flerkulturelle elever kan bidra med. Dette med toleranse og respekt for andres meninger, synspunkter og tenke kritisk er viktig å kunne beherske i et demokratisk samfunn og som en god medborger. Flerkulturelle elever kan også være en ressurs når man skal lære om andre religioner eller andre land. Flerkultur åpner opp for mangfoldet i klassen, utvider elevenes perspektiver, samt forståelsen av andre kulturer. Jeg husker fra egen opplæring at læreren spurte meg om hvordan det er i Kenya og hvordan kulturen der er kontra kulturen som er her, for eksempel ved høytider og generelt andre ting som de har vært litt usikre på. Dette kan påvirke eleven positivt ved at de får litt ekstra oppmerksomhet på grunn av sin kultur, noe som eleven ofte setter pris på. Jeg husker at jeg syntes det var stas å kunne hjelpe læreren med dette da jeg var ung. Eleven får vist frem en side av seg selv som kanskje ikke så mange vet om eller har erfart. Dette kan påvirke klassemiljøet og det psykososiale læringsmiljøet til eleven slik at de trives bedre på skolen og som gjør dem mer åpne for læring. Det presenteres flere forskjellige funn i teksten over og det er tydelig at mangfold og flerkultur kan være en ressurs i skolen, det å bruke det mangfoldige og flerkulturelle klasserommet som en ressurs i opplæringen til medborgerskap og demokrati. Bruke det som en ressurs til en demokratisk utdanning og utdanning til medborgerskap. Funnene sier at det er positivt og en viktig del av samfunnet, videre kan en flerkulturell utdanning være en fordel for alle elever. Siden den gir kunnskap, utvikler egenskaper og holdninger som er nødvendige i et demokratisk liv i et komplekst og flerkulturelt samfunn (Biseth, 2012, s. 246). Mangfoldet og flerkulturen i klasserommet øker bevisstheten rundt andre kulturer og at man må tolerere andres meninger og synspunkter. Flerspråklighet og flerkultur er to aspekter i dagens skole som det er viktig å anerkjenne.

5.2 Den felleskulturelle skolen

Det jeg ønsker å belyse i denne delen er den problemorienterte og den ressursorienterte skolen og hvor ulikt de ser på flerkulturelle elever. Problemorienterte skoler ser på flerkultur og mangfold som et problem (Hauge, 2014, s.24). Dette er to forskjellige typer skoler som begge har flerkulturelle elever. Den ene skolen ser på flerkulturalitet som en unntakstilstand, og den andre skolen ser på det som en ressurs i skolen. Dette er to ytterpunkter så det er veldig få

skoler som er helt problemorienterte eller helt ressursorienterte, men ofte et sted imellom. Det å være flerkulturell på en problemorientert skole, der man kanskje føler at man ikke passer inn, læreren har lave forventinger til deg som elev, bruker lite ressurser på at en skal ha et trygt og godt læringsmiljø fordi de ser på eleven som en unntakstilstand. Biseth (2012) skriver at mangfold fremmer demokrati og at flerkulturalitet kan brukes som en ressurs i opplæringen til medborgerskap, mens Nyléhn & Biseth (2015) skriver at mangfold og flerkultur kan ses på som en samfunnsmessig berikelse på den ene siden, og på den andre siden se på det som en samfunnsmessig utfordring. Sitatet beskriver ressursorienterte og problemorienterte skoler. De som ser på det som en ressurs og de som ser på det som en utfordring og et problem.

Den ressursorienterte skolen, ser på og bruker mangfold og flerkultur som en ressurs. Elevene kan være en ressurs i opplæringen til medborgerskap der man må lære å tolerere andre meninger og synspunkter. Det å bruke bredden av kulturer i klasserommet til å få frem andre perspektiver og bygge et inkluderende læringsmiljø på tvers av kulturer. De flerkulturelle elevene kan ofte gi nye innblikk og innsyn i et emne eller en situasjon og gi en annen tilnærming til det klassen undersøker. De kan være en ressurs når man skal lære om andre land og kulturer, der de også kan sammenligne kulturen de kommer med og den de tilegner seg der de er. Det å få dele om sin egen kultur og/eller land kan gi både kulturen og eleven positiv oppmerksomhet, og det gir et innblikk i hvordan kulturene er annerledes og elevene som får dette presentert vil lære mye nytt om en annen kultur og/eller et annet land. Det vil også åpne opp for oppmerksomhet rundt andre kulturer og land.

Problemorienterte og ressursorienterte skoler ser på dette med flerkultur forskjellig. Siden det er flere kulturer i skolen, kan det oppstå situasjoner der kulturene kolliderer. Et eksempel på dette er kultur, religion og legning. I noen kulturer er homofili ikke akseptert. Dette kan være en utfordring for læreren, og de andre elevene som må tolerere de synspunktene og meningene som da vil bli belyst. Jeg har selv erfart i en praksisperiode at elever som var ferdig med introduksjonsklasser og var i vanlig klasse synes dette med homofili er vanskelig å forstå seg på. Det er et eksempel på et kulturkrasj som kan være en utfordrende situasjon å stå i både for læreren og for eleven siden homofili er helt unaturlig i enkelte kulturer og religioner. En slik situasjon kan være lærerik for en klasse for å se på kulturforskjeller. Det at i en kultur er homofili noe unaturlig, ikke tillat, mens i Norge er det helt normalt. En ressursorientert skole ville brukt denne situasjonen og prøvd å snu den over til noe positivt, ved å snakke rundt dette med kulturforskjeller og religion. At det er forskjell på kulturer og

ting som er normalt her er nødvendigvis ikke normalt andre steder grunnet kulturen eller religionen i landet. Dette åpner opp for andre kulturer, noe som kan skape en positiv nysgjerrighet ovenfor de andre kulturene som muligens er i klasserommet. Dette er et eksempel og en erfaring jeg selv har gjort i min tid i klasserommet.

Funnene i artikkelen til Mathisen (2020) viser til at de som ikke behersker majoritetsspråket blir undervurdert og antatt annerledes, mens de som har tilegnet seg språket antas å ha samme referanser og fremstår som mer like. Språket er en markør for norskhet, men også om de er «utlendinger» eller «norske». Videre skriver Mathisen at det å se annerledes ut også er av betydning om de plasseres i kategoriene «utledning» eller «norsk». Til tross for annerledes kultur og en annen etnisitet vil de som behersker språket gå under radaren og ikke gå under kategorien «utlending», mens de som ikke behersker språket vil bli sett på annerledes og at det er de som skaper mangfoldet. Språk er en markør for norskhet, og alle de som ikke behersker språket bli sett på som «utledninger». Dette kan trekkes mot problemorienterte skoler der de som behersker majoritetsspråket godt og de som har et nordisk utseende vil gå litt under radaren og ikke bli sett på som et problem, siden de ser norske ut og behersker språket. Tilfellet hadde blitt motsatt hvis elevene ikke så nordiske ut eller behersket språket, og skolen ville da sett på det som en unntakstilstand. Når elevene som ser annerledes ut møter elever som er «etnisk norske», vil de få bekreftelse på eget selvbilde som «utlending». Etnisitet knytter personer til en identitet ut fra andre kriterier enn statsborgerskapet (Schackt, 2021). Dette er med på å reprodusere forestillingen om at de er «utlendinger» fordi de ser annerledes ut og muligens ikke behersker språket i like stor grad som majoriteten og etnisk norske.

I analysen er det tre faktorer, romlig separasjon, hudfarge og språk som kan bidra til å internalisere subjektposisjonen «utlending» hos flerkulturelle ungdommer. Dette skjer ved hverdagslige møter som ikke gir dem bekreftelse på eget selvbilde, men heller reproduserer forestillingen som utlending. Hudfarge er noe som viser annerledeshet der man fysisk ser annerledes ut hvis ikke man har et nordisk utseende. Denne faktoren kan gjøre at de blir behandlet annerledes og kan oppleve rasisme eller diskriminering. De vil sitte igjen med en følelse av at de ikke er norske nok eller føle at de blir ekskludert. Det samme gjelder med språket, de kan tenke på norsk og snakke norsk, men at ord og uttrykke de bruker kan sette dem i kategorien utlending. Funnene som er gjort her viser at det er viktig å jobbe aktivt for å motvirke disse faktorene for å skape en inkluderende skole og samfunn for flerkulturelle

elever. Skape en skolekultur som anerkjenner og verdsetter det mangfoldige klasserommet og samfunnet vi er en del av.

Ressursorienterte og problemorienterte skoler har også to forskjellige tilnærminger på utdanning, der skolene har ulike perspektiver på hva som er viktig å sette søkelys på i undervisningen. Den ressursorienterte skolen har søkelys på elevenes styrker og ressurser, de ønsker å utvikle disse videre, de fokuserer på elevene og det som er best for dem. De kan bruke en tilnærming som anerkjenner mangfoldet og jobbe for demokrati og medborgerskap, og de flerkulturelle elevene tar ofte med seg kunnskap om sin kulturelle bakgrunn som kan implementeres i undervisningen. Dette kan hjelpe elevene med å håndtere det komplekse samfunnet, ved å samarbeide med andre elever og lære om ulike kulturer, utvikles dette med kritisk tenking slik at de kan delta demokratisk i samfunnet.

Den problemorienterte skolen ser på flerkulturalitet som en unntakstilstand som de bare må jobbe seg gjennom og leve med til den er over. De elevene som behersker språket og ser nordiske ut glir lettere gjennom, i motsetning til de som ser annerledes ut og ikke behersker språket. Funnene til Mathisen (2020) bekrefter det med at de som ser nordiske ut og behersker språket vil gli lettere inn, fordi de plasseres i kategorien norsk spesielt på en problemorientert skole. Den problemorienterte skolen påpeker eksistensen av minoritetsspråklige elever og de som ikke har et norsk utsende som årsaken til at skolen er flerkulturell (Hauge, 2014, s. 25). De elevene som ser nordiske ut vil ikke bidra til unntakstilstanden siden de plasseres i den norske kategorien. Det å ha et slikt perspektiv på noe som kan være som en ressurs i opplæringen er ikke gunstig verken for elevene det gjelder eller for klassen.

5.3 Foreldresamarbeid og holdninger

Et skole-hjem samarbeid er viktig for både eleven og lærer. Den norske skolen er flerkulturell, noe som gjør at det også er flerkulturelle foreldre som lærerne må forholde seg til. Et godt foreldresamarbeid kan være en viktig faktor for å skape en inkluderende skolekultur og bidra til at flerkulturelle elever opplever en positiv skolehverdag. Et skole-hjem samarbeid kan være utfordrende for lærer og foreldre uansett kultur og etnisitet. Samarbeidet mellom skole og foreldre må være respektfullt og likeverdig. Det som er best for elevene er å opprettholde en god dialog mellom skolen og hjemmet. Lærerne og skolen skal legge til rette for et godt samarbeid, som er til elevens beste. Elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever

kan ha foreldre som har et annet morsmål og en annen kultur. Det er noe som kan by på utfordringer i samarbeidet. Det er ingen foreldre som er like, så kulturen, etnisitet, økonomisk situasjon og utdanning vil variere i en foreldregruppe. Det er som regel et bredt mangfold i en foreldregruppe, men dette vil variere fra klasse til klasse og representere mangfoldet av elevene. Utfordringer man kan møte med flerkulturelle foreldre er for eksempel språkbarriere, hva som er normalt i deres kultur med tanke på kontakt med lærer/skole og tillit til lærer og skole.

Det første punktet jeg vil nevne er dette med språkbarriere, ved ikke å ha gode nok ferdigheter i norsk eller engelsk kan dette by på misforståelser og utfordringer i samarbeidet. Det er også vanskelig å ha en god dialog hvis det stadig skjer misforståelser mellom lærer/skole og foreldre. Disse misforståelsene kan føre til at foreldre kan føle på at det kan være vanskelig å ta kontakt med skolen siden de er redde for å bli misforstått. Det kan også være utfordrende på foreldremøter og utviklingssamtaler. På foreldremøter diskuteres ofte klassen og lærernes plan for klassen fremover og under utviklingssamtalene gjelder samtalen eleven. Det å ikke beherske norsk godt nok kan by på utfordringer i samarbeidet med skole-hjem der foreldrene ikke deltar på møtene siden de ikke forstår alt som blir sagt. Hauge (2014) skriver at skolen kan oppleve problemer med foreldre med innvandrerbakgrunn som ikke behersker norsk godt nok slik som andre foreldre, men at de som behersker norsk godt nok tilnærmer seg skolens normer og forventinger. I utviklingssamtaler er det vanlig å ha med tolk slik at samtalen skal være tilrettelagt, noe som er til barnets beste. Det er også noen skoler som har med tolk på foreldremøter, noe som er et godt tiltak for å forebygge et godt skole-hjem samarbeid. Det å ha med tolk løser opp utfordringen med språkbarrieren, og gjør samarbeidet lettere siden de får uttrykt seg og vil forstå siden de får uttrykke seg på morsmålet.

I noen kulturer er det ikke vanlig å være i kontakt med læreren eller skolen noe som gjør at terskelen er høy for å ta kontakt og for eksempel møte på foreldremøte. Det kan være flaut å ta kontakt med læreren, og foreldrene sitter med en følelse av at læreren er en som de ikke skal kontakte. Det kan også være frykt for å miste barnet til barnevernet. De kan føle at de ikke må dele så mye om hvordan status er hjemme på grunn av frykten for å miste barnet. Dette er unormalt i Norge der kontakt med læreren og skolen er normalt hvis man lurer på noe eller har spørsmål. Det å samarbeide med foreldre som har slike holdninger og et syn på skolen og læreren som en person de ikke skal være i kontakt med kan være en stor utfordring. Disse foreldrene må man bruke litt mer tid på slik at de får et annet syn på skolen og lærerens

rolle. Skolen må sørge for at informasjonen som sendes ut er tilgjengelig og forstått, informere foreldrene om normer og forventinger fra skolen og forsøke å få et godt og tillitsfullt samarbeid. Lærerens syn og holdninger på foreldre er en viktig brikke i et tillitsfullt og godt samarbeid. Relasjonen mellom skole og hjem er noe man bygger sammen med foreldrene, og det er en svært viktig relasjon og til det beste for barnet. Det er spesielt viktig er en god relasjon mellom kontaktlærer og foreldre, slik at terskelen ikke er høy noen av veiene og at de tar kontakt hvis det er nødvendig.

Holdningene man møter flerkulturelle elever med er også en faktor i hvordan de gjør det på skolen. Det å ha lave forventinger overfor elever vil påvirke deres prestasjon på skolen (Nyléhn & Biseth, 2015). Flerkulturelle elever har ofte et annet morsmål enn norsk, dette kan være med å påvirke presentasjonene de har i norsk skole. Det kanskje ikke å beherske språket godt nok kan påvirke resultater siden prøver og lignende er på norsk. Når norsk er et språk de kanskje ikke behersker vil dette selvsagt være en utfordring. Dette gjelder alle som ikke behersker språket godt nok.

Det å utnytte elevenes flerspråklighet som en ressurs vil være godt for læringsutbyttet for alle elevene. Da vil elevene bruke et språk de behersker, noe som kan gjøre at de får et større utbytte av undervisningen, siden det er et kjent språk. Dette stiller større krav til læreren når undervisningen planlegges og de må da få hjelpen de trenger for å legge til rette for eleven. Det er viktig å møte elevene med gode holdninger og høye forventinger, uansett kultur eller etnisitet. For at elevene skal gjøre det best mulig og at læringsutbyttet er bra. Det er mulig å gjøre det om til noe positivt ved å bruke kulturene og språkene i undervisningen. Dette vil gjøre at de flerkulturelle elevene opplever at deres kultur blir verdsatt og de andre elevene vil få et innsyn i nye kulturer.

De små tingene kan være viktig for en elev, noe som kan påvirke motivasjonen og holdningene eleven får til skolen. Holdningen man møter elevene med har mye å si for elevene, og det er klart at det kan påvirke resultater og læringsutbytte. Det å se likt på elever og møte dem alle med like gode holdninger er viktig. I en problemorientert skole kan det være at læreren møter elevene med forutinntatte holdninger og forventinger fordi de er flerkulturelle. De møter elevene der de er og venter på at denne «unntakstilstanden» skal gå over. Elever som behersker språket godt og ser lik ut som majoriteten vil være bedre enn de som ikke ligner eller ikke behersker språket godt nok. Positive holdninger og forventinger til elevene er noe man alltid må ha som lærer. Elevene er landets fremtidige generasjon, og dette

gjør at det er viktig at de får ut sitt potensiale og får et godt læringsutbytte. Det å møte alle elever med en positiv holdning og positive forventninger er også med på å bygge et godt klassemiljø, og elevene vil få en følelse av at de er verdsatt. Denne følelsen er noe man kan bygge videre på for å bygge en god relasjon med elevene. En god relasjon mellom lærer og elev er bra for det psykososiale læringsmiljøet for hver enkelt elev.

Mangfoldet av foreldre er like bredt som mangfoldet i klasserommet. Skoler er forskjellige, og det gjelder også elevene på skolen. Den økonomiske situasjon er også en faktor i skolen, der noen har foreldre som tjener godt og andre har foreldre som ikke tjener like godt. Det kommer an på hvor man befinner seg, men ofte er det skoler som har et flertall av minoriteter der den økonomiske situasjonen ikke er gunstig. Skolen skal være gratis, og i slike områder kan det by på utfordringer. For eksempel ved klassesaker og lignende aktiviteter der vanlig matpakke kanskje ikke er normalt og aktiviteter som kan by på at man må bruke penger. Dette er en utfordring læreren kan stå i, der de har elever som har foreldre som kanskje ikke har råd til å ta med pølser hvis man skal på skogtur eller betale for noe ekstra. I tillegg kan det være en utfordring at de flerkulturelle elevene ikke spiser vanlige pølser, noe som kan gjøre at de føler seg utenfor siden de ikke har med grillmat eller kan spise det de andre spiser. Den økonomiske situasjonen er ikke nødvendigvis et problem eller en utfordring som bare gjelder flerkulturelle elever. Det som gjør det relevant for flerkulturelle elever er at i de områdene der det er mange flerkulturelle og minoriteter er det flere med dårlig økonomi. Som lærer så kan redusere utfordringen ved å oppfordre alle til å ta med kreative matpakker som kan grilles. En annen ting læreren kan gjøre er å ta med ekstra mat, eventuelt nok mat til flere siden skolen skal være gratis for alle. Det å kjøpe en pølsepakke kan bety mye for elevene det gjelder.

Dersom skolen har elever og foreldre som kanskje ikke behersker norsk godt nok må skolen tilpasse informasjonen og undervisningen. Dette kan være krevende og utfordrende. Foreldre har krav på informasjon som skal være forståelig, og hvis de da ikke behersker norsk godt nok er ikke informasjonen forståelig. Derfor må den tilpasses. Denne språkbarrieren kan være vanskelig i et skole-hjem samarbeid, men det er muligheter for å løse det.

I teksten over har jeg drøftet de forskjellige aspektene av oppgaven. Jeg har belyst flere sider av tema flerkultur og mangfold i skolen og drøftet hvordan elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever kan være en ressurs i skolen. Demokrati og medborgerskap er en viktig del av den norske skole og disse elevene kan være en ressurs for utdanningen til

demokrati og medborgerskap. Elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever vil også åpne opp forståelsen for mangfold og mulighetene for å bygge broer mellom kulturene. Det at skolen er flerkulturell kan det hende at man får ulike synspunkter og meninger belyst, dette er noe man må lære å tolerere. Flerkultur bidrar til mangfold og mangfold er positivt for skolen og samfunnet. Videre kommer avsluttende kapittel i masteroppgaven, som vil omhandle oppsummering, konklusjon og videre forskning.

6. Avslutning

Dette er studiens siste kapittel, og her skal jeg komme med en kort oppsummering av oppgaven og studiens konklusjon legges frem. Til slutt vil et forslag til videre forskning bli belyst. Studien omhandler elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever, og hvordan de kan være en ressurs i skolen for en demokratisk utdanning og utdanning til medborgerskap. Jeg har vist at dette er et relevant og viktig tema for dagens og fremtidige lærere. Jeg har valgt ut litteratur som er fra før 2020, noe som var et bevisst valg med tanke på når demokrati og medborgerskap ble en del av læreplanen. Jeg har videre funnet at det var mye litteratur om dette også før det ble en del av læreplanen. Studien er en litteraturgjennomgang som har sett på tidligere forskning som omhandler flerkultur og mangfold i skolen. Det er naturlig å se på mangfold og flerspråklighet, siden det er to aspekter i et flerkulturelt klasserom.

6.1 Oppsummering

I denne studien har målet vært å finne svar på hvordan og om elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever kan være en ressurs i skolen. Med følgende problemstilling:

Hvordan kan elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever være en ressurs i skolen?

For å finne svaret på dette har jeg brukt Perssons (2021) litteraturstudie som metoden for datainnsamling. Jeg har søkt og studert frem inkluderte artikler, og etter en tematisk analyse kom jeg frem til noen hovedtemaer i de inkluderte artiklene som er: flerkulturalitet/flerkulturelle, mangfold, demokrati, medborgerskap, etnisitet og flerspråklighet. Hovedtemaene var sentrale for å se på likheter og ulikheter, samt se hva de forskjellige artiklene omhandlet. Videre analyserte jeg funnene og delte dem opp i hovedtemaer. Deretter drøftet jeg teorien og resultatene fra de inkluderte artiklene. I drøftingsdelen av oppgaven skriver jeg om elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever og hvordan de kan være en ressurs i skolen. Mangfold fremmer demokrati, og flerkultur kan være en ressurs for opplæringen til medborgerskap (Biseth, 2012, s. 249-250). Videre i drøftingsdelen drøfter jeg de inkluderte artiklene og ser på hvor vidt elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever kan være en ressurs.

6.2 Konklusjon

Konklusjonen etter gjennomføring av studien er at elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever bidrar til mangfold i skolen, og de kan være en ressurs i undervisningen. Mangfold fremmer demokratiet og flerkulturelle elever kan være en ressurs i opplæringen til medborgerskap (Biseth, 2012, s. 249-250). Dette er to viktige aspekter i dagens skole og en del av læreplanen og en del av skolens demokrati oppdrag for å videreføre demokratiet til kommende generasjoner. Videre viste resultatene fra de inkluderte artiklene at mangfold er positivt, at flerkulturelle elever bidrar til et økt mangfold i skolen og samfunnet, noe som kan brukes i undervisningen til demokrati og medborgerskap.

Videre kom det frem av studiens resultater at flerkulturelle elever er positive til demokratiet, men at de er mindre deltagende, men med demokrati og medborgerskap som en del av læreplanen kan dette føre til økt deltagelse. Det viste seg også at mangfold og flerkulturalitet er positivt for skolen og samfunnet og det kan ses på som en samfunnsmessig berikelse (Nyléhn og Biseth, 2015). Mangfold er en viktig del av det å være et menneske, samt viktig for menneskelig utvikling (Nyléhn og Biseth, 2015). Studiens resultat viste videre at det er manglende undervisning om flerkulturelle klasserom og flerspråklighet som ressurs i skolen på campus (Osler & Lindquist, 2018). For at fremtidige lærere skal være best mulig forberedt til det mangfoldige og flerkulturelle klasserommet kan det være hensiktsmessig å integrere dette i pedagogikk faget på universitetet, slik at de er forberedte og ser ressursen i de flerkulturelle elevene. Elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever kan være en ressurs i undervisningen. Elevene på skolen er fremtiden for landet og det er positivt at mangfoldet som er i skolen brukes som en ressurs, slik at elevene forberedes på å møte det komplekse og flerkulturelle samfunnet vi lever i. Siden elevene er fremtiden må skolen ta demokrati oppdraget på alvor slik at demokratiet videreføres. Mangfold og flerkultur er en ressurs skolen kan ta i bruk.

Drøftingen belyser flere sider ved mangfold og flerkultur. Drøftingen kommer med flere konkrete eksempler på hvordan disse elevene kan være en ressurs, både for demokrati og medborgerskap, men også for andre aspekter i skolen.

Flerkulturelle elever kan bringe med seg andre synspunkter og meninger som man må lære å tolerere og respektere. Flerkulturelle elever kan også bidra til å øke bevisstheten om

mangfold, og dette kan øke forståelsen av andre kulturer og synspunkter. I dagens komplekse samfunn er det viktig å kunne tolerere og respektere andres meninger for å være en god medborger. Flerkulturelle elever kan bygge broer mellom ulike kulturer og grupper. Mangfoldet utvider elevenes perspektiver og forståelse for at mennesker er ulike, har andre meninger og har andre synspunkter, noe man må respektere. I opplæringsloven (1998 §1-1) står det at elevene skal få innsikt i kulturelt mangfold, noe flerkulturelle elever kan bidra med. Flerkulturelle elever og mangfoldet i klasserommet kan være en ressurs i utdanningen til medborgerskap og demokrati. Ved å lære elevene om demokratiet, lære dem å tolerere og respektere andres meninger og synspunkter, utvide elevenes perspektiver, forståelse for andre kulturer og at mennesker er ulike. En flerkulturell utdanning er en fordel for alle elever, den gir holdninger og egenskaper som er nødvendige i et demokratisk liv (Biseth, 2012, s. 246)

6.3 Videre forskning

Av de inkluderte artiklene er det flere som trekker frem at mangfold og flerkulturalitet er ressurser og positivt for skolen og samfunnet. Selve tematikken i oppgaven er flerkulturelle elever. Det jeg anbefaler for videre forskning er å se på de elevene og barna som er mellom flere kulturer og etnisiteter. De som har en norsk forelder, og de som har en utenlandsk forelder er imellom flere kulturer og kan oppleve utfordringer med å finne sin plass. Dette er elever som er midt imellom flere kulturer i hjemmet, med en norsk majoritetskultur og en utenlandsk kultur. Videre forskning bør se hvordan disse elevene opplever skolen og hvordan de opplever sin plass i skolen og samfunnet. Til tross for mye forskning rundt flerkulturalitet i skolen, er det rom for ytterlige studier, forskning som sier noe eksplisitt om flerkulturelle elever og hvordan de kan være en ressurs i opplæringen. I studien har jeg sett på mangfold og flerkultur og hvordan elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever kan være en ressurs. Man bør også forske videre på elevenes erfaring og opplevelser av å være i flere kulturer, og hvordan de opplever det å bli løftet frem som en ressurs. I artikkelen til Westerheim og Hagatun (2015) ønsker de seg mer forskning på mangfold og flerspråklighet. Videre er mer forskning om flerspråklighet som en ressurs i alle fag viktig og relevant. Det å kunne bruke sitt eget morsmål frem til man behersker norsk kan også være viktig for elevene det gjelder.

Dette var siste kapittel i min masteroppgave. I oppgaven har jeg skrevet om flere aspekter innenfor tema flerkultur og mangfold i skolen. I kapitlet har jeg en oppsummering av oppgaven, konklusjon og et forslag for videre forskning. Gjennom hele prosessen av masteroppgaven har jeg lært mye og har tilegnet meg mye kunnskap om flerkulturelle elever i skolen, og hvordan de kan være en ressurs i opplæringen. Demokrati og medborgerskap ble en del av læreplanen i 2020, og som lærer kan man bruke flerkultur og mangfold som en ressurs. Samfunnet og skolen er flerkulturell og det er viktig å besitte god kompetanse på tema, slik at man kan se ressursen og klarer å bruke flerkultur og mangfold som en ressurs i en demokratisk utdanning og utdanningen til medborgerskap. Konklusjonen min viser resultatet av studien, der jeg kom frem til at elever med innvandrerbakgrunn og flerkulturelle elever kan være en ressurs i skolen.

Litteraturliste

Anker, T. (2021). *Analyse i praksis. En håndbok for masterstudenter*. Cappelen Damm Akademisk

Banks, J. A. (2009). *The Routledge International companion to multicultural Education*. Taylor & Francis Group.

Biseth, H. (2010). Komparative analyse av skolen i det multikulturelle samfunn: Demokratiske utfordringer for profesjonsutøvere. I: B. Day & J. Steensen (red.) *Kultur og etnicitet på arbeid: Professionelt arbeid i det flerkulturelle samfund* (s. 124-141). VIA System.

Biseth, H. (Red.). (2014). *Må vi snakke om demokrati? Om demokratisk praksis i skolen* Universitetsforlaget

Biseth, H. (2012). *Flerkulturalitet som en demokratisk ressurs: teoretiske perspektiver og praktiske implikasjoner*

Biseth, H. (2009). Democracy and education in a multicultural Scandinavia: What mandate is designated to educators? *Intercultural Education*, 20(3), 243–254.

<https://doi.org/10.1080/14675980903138590>

Brenna, L. R. (2004). *Sangam! – integrering og inkludering*. Bergen: Fagbokforlaget

Vigmostad & Bjørke AS

Burner, T., & Biseth, H. (2016). A Critical Analysis of an Innovative Approach: A Case of Diversity in Norwegian Education. *SAGE Open*, 6(4), 2158244016680689.

<https://doi.org/10.1177/2158244016680689>

Dyrnes, E. M., Johansen, G., & Jónsdóttir, G. (2015). Hvordan forbereder PPU lærerstudenter på møtet med det flerkulturelle klasserommet? *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(3–4), 220–232. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-03-04-06>

Hauge, A. (2014). *Den felleskulturelle skolen*. 3.utgave. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Hegna, J., & Speitz, H. (2020). PPU-studenters oppfatninger om elevenes flerspråklighet som ressurs i alle fag. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 104(1), 18–29. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2020-01-03>

Hilt, L. T., & Bøyum, S. (2015). Kulturelt mangfold og intern eksklusjon. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(3–4), 181–193. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-03-04-03>

Mathisen, T. (2020). «Vi er med hverandre fordi vi er utlendinger»: Om (re)produksjonen av kategoriene «utlending» og «norsk» i skolen. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*, 1(2), 124–141. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-8162-2020-02-03>

Nyeng, F. (2021). *Nøkkelbegrepet i forskningsmetode og vitenskapsteori*. Fagbokforlaget.

Nyléhn, J., & Biseth, H. (2015). En utvidelse av begrepet «mangfold». *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(3–4), 307–318. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-03-04-13>

Ordlister: Flerkulturell. (u.å). Hentet 10.mars 2023, fra <https://balansemerket.no/ordliste/flerkultur/>

Opplæringslova. (1998). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (LOV-1998-07-17-61). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Osler, A., & Lindquist, H. (2018). Rase og etnisitet, to begreper vi må snakke mer om. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 102(1), 26–37. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-2987-2018-01-04>

Persson, M. (2021). *Hvordan skrive en litteraturgjennomgang?: en praktisk guide*. Universitetsforlaget

Røthing, Å. (2015). Rasisme som tema i norsk skole—Analyser av læreplaner og lærebøker og perspektiver på undervisning. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(2), 72–83. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-02-02>

Schackt, J. (2023). Etnisk norsk. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/etnisk_norsk

Solhaug, T. (2012). Political alienation among migrant youths: Exploring the mechanisms of political alienation and acculturation among migrant youths in Norwegian schools. *Education, Citizenship and Social Justice*, 7(1), 3–18. <https://doi.org/10.1177/1746197911410374>

SSB – Statistisk sentralbyrå (2022). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/innvandrere-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis (4. utg.)*. Gyldendal

Utdanningsdirektoratet. (2020). Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen: Del 2.5.2 Demokrati og medborgerskap. <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/demokrati-og-medborgerskap/?lang=nob>

Westrheim, K., & Hagatun, K. (2015). Hva betyr «kompetanse for mangfold» i utdanningssystemet? - Et kritisk perspektiv på mangfolddiskursen. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 99(3–4), 168–180. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2015-03-04-02>

Å lage flytskjema—Verktøykassa – for elever—NDLA. (u.å.). ndla.no. Hentet 29. mars 2023, fra <https://ndla.no/nb/subject:1:54b1727c-2d91-4512-901c-8434e13339b4/topic:1:20029783-33c8-4364-a195-513071450017/resource:ad82021e-15f3-48f4-bf87-ebcc8677a6ba>